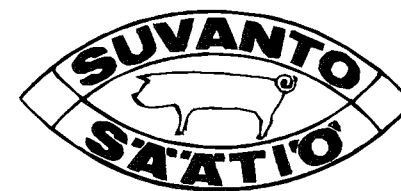

SUVANNON SEUTU

Suojeluskuntalaisia, Haparaisistako, kyselee kuvan albumistaan lainannut Aaro Viskari.
Hän oli talvisodan syttyessä seitsenvuotias koululainen.

SUVANNON YMPÄRISTÖN
KOTISEUTULEHTI

*Talvisodan
alkamisesta 60 vuotta*

Sivut 1- 2 ja 8-15

N:o 7 • 1999
MARRASKUU

TOIMITUKSEN TUOLI

Talvisodan syksy

Sakkola-Säätiö aloitti ensimmäisten joukossa, jolle ensimmäisenä, talvisodan muistelutalaisuudet – samana päivänä, kun YH-aika alkoi.

Talvisota ja sitä edeltävät tapahtumat ovat pääroolissa myös tämän lehden numerossa - palatkaamme historiallisiin hetkiin sivuilla 8-15.

Talvisodan aika on luonnollisesti myös Karjalan Liiton teemana, marraskuusta 1999 maaliskuulle 2000. Luentosarja, joka alkoi 26.10. jatkuu eri esitelmöitsijöiden pitämänä marraskuun 23. päivään saakka. ”60 vuotta talvisodasta; Sankaruutta 105 – 400 000 evakkoa” - luennot ovat kuultavissa Helsingin yliopistolla.

Talvisodan valtakunnallinen muistotilaisuus pidetään Helsingin tuomiorakennuksessa 30.11.1999.

Juuret Karjalassa –oppiaineisto on myös valmistunut peruskouluja, yläasteita ja lukioita varten. Materiaali on tarkoitettu opettajille johdatteluun Karjalan historiaa, alueisiin, musiikkiin ja perinteisiin.

Talvisotaa edeltäneet kuukaudet heräävät eloon myös Karjalaisella Näyttämöllä, jossa professori Paavo Liskin ohjaama ja Veijo Meren teksteihin perustuva Syksy 1939 –näytelmä saa ensi-iltansa 19.11.

Karjalaisuus on näkyvästi esillä kautta valtakunnan.

Suvannon Seutu -pitäjälehden kannalta erityisen mukavaa on, että uusia kirjoittajia, lehden tekijöitä, on saatu mukaan.

Muistakaa edelleen pitää mielessä Sakkola-museo ja perinteenkeruu sekä merkitä kaikki asian hyväksi käyttämämme aika ylös talkootunteina.

Vuoden ja vuosituhannen viimeinen lehti ilmestyy joulun alla.

- MRT

TALVISODAN ERILLINEN PATALJOONA 6. (Er.P 6.)

Pataljoonan viimeinen asevelijuhla pidetään Tampereella, Suomalaisen Klubin huoneistoissa,

Puutarhakatu 13,

Keljan taistelun 60. vuosipäivänä
27.12.1999 klo 12.00.

Ilmoittautumiset 30.11.1999 mennessä:

Arvo Hynni, Pohjolaantie 5 32800 Kokemäki,
puh. 02-5464225.

Tervetuloa aseveljet lähiomaisineen,
kaatuneiden ja kuolleiden aseveljien omaiset,
lotat sekä säätiöiden edustajat.

Kunniamerkit.

SAKKOLAN KIRKONKYLÄN
NUORISOSEURA ry:n SYYSKOKOUS
pidetään Pirkkalassa, Pirkkanpirtillä sunnuntaina
14. päivänä marraskuuta 1999 klo 13.

Esillä sääntöjen määräämät asiat.

Tervetuloa! Johtokunta
Johtokunta kokoontuu klo 12.30.

SAKKOLAN KIRKONKYLÄN
NUORISOSEURAN ja SAKKOLAN
SOTAINVALIDI- ja VETERAANIKERHON
yhteistä JOULUJUHLAA
vietetään Pirkkalassa Pirkkanpirtillä 14.11.1999.

Tilaisuus alkaa klo 14 pikkujoulupuurolla.

Puuron jälkeen jatkamme joululaulujen
ja ohjelman merkeissä.

Joulupukki vierailee lasten ja
vähän isompienkin iloksi.

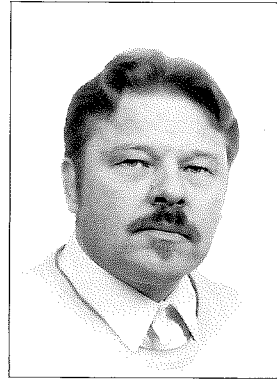
Arpajaiset. Tervetuloa!

Sakkolan Kirkonkylän Nuorisoseura
Sakkolan Sotainvalidi- ja veteraanikerho

PAUKUN PALSTA

Sakkola-Säätiö järjesti sakkolalaisille sotaveteraaneille, lotille ja sotilaspojille talvisodan syntymisen muistojuhlan YH:n alkamisen 60-vuotispäivänä. Sakkolassa ylimääräiset kertausharjoitukset alkoivat lokakuun kuu-
dentena ja seitsemäntenä päivänä.

Suomen poliittinen johto kävi tuolloin neuvotteluja Neuvostoliiton johdon kanssa alueluovutuksista ja -vaihtoista. Päätös oli, että tuumaakaan ei luovuteta omaa isänmaata. YH:n alettua siirrettiin rajakylistä siviiliväestöä turvaan Mannerheiminlinjan länsipuolelle. Kuitenkin osa siviileistä palasi takaisin kotiinsa ennen talvisodan syntymistä, kun sotaa ei näyttänyt tulevankaan. Suomen poliittinen johto uskoi, että Neuvostoliitto vaan pelottelee eikä monikaan kuvitellut sodan syttyvän. Vielä silloinkaan, kun Neuvostoliitto irtisanoi hyökkäämättömyyssopimuksen, eivät kaikki mitenkään voineet

uskoa, että rauhaa ja kansojen ystävyystä korostava kommunistihallitus olisi valmis hyökkäämään pienen naapurimaansa kimppuun. Saksan ja Neuvostoliiton salaisista sopimuksista Euroopan jakamiseksi ei tuolloin ollut kenelläkään mitään tietoa.

Sotilasjohto oli kuitenkin onneksi varautunut pahimman varalta. Ylimääräisten kertausharjoitusten nimellä suoritettiin joukkojen liikekannallepääno. Näin ollen Suomen suhteellisen kehnosti varustettu armeija oli valmis ottamaan vihollisen vastaan, kun sota sitten marraskuun viimeisenä päivänä ilman mitään sodanjulistusta syttyi.

Meidän jälkipolvien tulee olla kiitollisia siitä, että Suomen kansa lähes yksimielisesti ryhtyi taistelemaan itsenäisyyden ja vapauden puolesta eikä suostunut Neuvostoliiton painostukseen.

Keskustelin parikymmentä vuotta sitten nuorena opiskelijana muutaman virolaisen historian opiskelijan kanssa talvisodan tapahtumista. He olivat kovin katkeria siitä, kun heidän isänsä ja isoisänsä eivät panneet ollenkaan vastaan, kun venäläinen hyökkäsi maahan. Viron Neuvostoliittoon liittäminen näytti liian vapaehitoiselta, kun taisteluja ei käyty juuri ollenkaan.

Mietimme sitä, miksi virolaiset eivät panneet vastaan, mutta suomalaiset panivat. Viro on tasaista maata ja siellä ei ole kovin paljon metsiä eikä vesistöjä. Siellä on helpompi liikkua moottoroiduilla joukoilla. Suomea on helpompi puolustaa, kun täällä on vaikeampi maasto.

Willensaunaan

Sakkola-Seuran väki kutsuu ihmisiä mukaan Virkki-Säätiön hyväksi esitettävään näytökseen 11.11. Suomen Kansallisteatterin kappaleeseen Willensaunassa. ”Ette tiedä mitä rakkaus on” rooleissa ovat mm. Terhi Panula, Antti Pääkkönen ja Juha Laitala. Esityksen on kirjoittanut Michael Baran, ohjaus Otso Kautto, visuaalinen suunnittelu Kimmo Viskari. Liput 100 mk. Varaukset heti: Anni Purontaa puh. arkipäivisin 615 53213.

Pikkujouluun

Sakkola-Seuran pikkujoulua vietetään 11.12. klo 14. alkaen Fabianinkatu 29, Helsinki, ravintola Cafe 52. Pikkujouluväelle katetaan joulupöytä, ja ohjelmasta vastaavat seuralaiset itse ja pari hyvää musikanttia. Arpajaisia varten toivotaan mukavia voittoja. Runsas joulupöytä maksaa 80 mk, 4-12-v lapset 50 mk. Ilmoittautumiset 30.11. mennessä Eila Arolle p. 09-8849402 tai Meeri Häkkinen p. 09-8011381.

Toisaalta myös kansan luonne on erilainen. Virolaiset saivat silloin leipänsä helpommalla. Heillä olivat paremmat pellot, parempi elintaso, korkeampi kulttuuri ja sivistystasokin oli parempi kuin meillä. Suomalaiset olivat tottuneet kovempaan elämään ja taistelemaan olemassaolostaan.

Suomalaisella on pitkä pinna, mutta sitten kun se katkeaa, ei millään ole mitään väliä. Se on sitten ihan sama, kuoleeko siinä itse vai joku muu. Uskon, että juuri tästä oli talvisodassa kysymys. Tästä tietynlaisesta suomalaisesta hulluudesta kasvoi kuuluisa talvisodan henkiä. Onko muuten käsitettävissä, että pieni kansa ryhtyy vastustamaan väkimmäältään lähes satakertaisen kansan vihamielistä hyökkäystä?

Lahjoitusmaa-aikana venäläiset hoviherrat ihmettelivät sitä, miten suomalaiset aina vaan enemmän rettelöivät ja lakkoilevat, mitä enemmän heitä rangaistaan ja kuritetaan. Venäläinen maanorja oli hissukseen pitkään, kun joku kylästä teloitettiin tai hakattiin malliksi. Suomalaiset panivat sitä enemmän vastaan, mitä enemmän heitä sorrettiin ja kiusattiin. Jos Stalin olisi lukenut historiansa paremmin, ei hänen olisi tarvinnut niin pahasta lyödä päätään Karjalan mäntyyn.

Sanotaan, että me hävisimme toisen maailmansodan. Näin asia ei missään tapauksessa ole. Me voitimme sen ainakin 90-prosenttisesti. Voin ja uskaltaa sanoa näin, vaikka lehtemme lukijakunnasta suurin osa on niitä, jotka menettivät sodan seurauksena kaiken omaisuutensa. Kuitenkin säilytimme itsenäisyytemme, vapautemme ja Suomen kansalaisuutemme.

Olen aina sanonut, että joka tätä ei usko, menköön itänaapuriin katso-
maan, kumpi sodan todellisuudessa voitti. Minä olin viimeksi kuukausi sitten katsomassa sitä venäläistä kurjuutta ja kyllä se edelleenkin näytti siltä, että me sen sodan voitimme.

Kiitos kaikille urheille sotaveteraaneille, lotille ja koko Suomen kansalle siitä, että panitte vastaan silloin 60 vuotta sitten!

Hannu J. Paukku

Sakkola-Säätiön
valtuuskunnan puheenjohtaja

KUOLLEITA

Väinö Loposen muistolle

Väinö Loponen, syntynyt 24.9.1924, siunattiin haudan lepoon 25.9.1999. Muistotilaisuudessa vainajan kotona Olavi Loponen muisteli serkkuaan seuraavasti:

Väinö syntyi Ryönölän talon poikana Loposen sukuun Sakkolan pitäjän Arkuntanhuan kylässä. Äidin puolelta hän on vanhaa lapinlahtelaista Kallosen sukua. Arkuntanhua luettiin yleisesti Lapinlahden kylään kuuluvaksi, vaikka se virallisesti kulki kirjoissa erillisenä kylänä.

Loposen suku oli asuttanut noita tanssuhuita jo ainakin 1600-luvulta lähtien, ja Väinö oli tiedossa olevista miespuolisten suvun miespuolisista ainakin jo kahdeksas. Saattaa olla, että pari, kolme sukupolvea enemmänkin oli noilla paikoilla asunut, mutta varmaa tietoa tästä ei ole.

Itse synnyin samassa talossa puolisen vuotta Väinöä aikaisemmin, kun isämme olivat veljeksiä ja asuivat samaa taloa vielä viitosen vuotta syntymämme jälkeenkin. Olimme molemmat vanhempiemme ensimmäiset lapset, ja kun minä jäin heille ainoaksi, niin olimme kuin veljeksiä elämämme ensimmäiset viisi vuotta ennen kuin tiemme vanhempiemme toimesta hieman erkanivat. Monet sen ikäisten leikit silloin yhdessä leikittiin ja muistan, ettei meillä koskaan ollut keskenämme mitään suurempia erimielisyyksiä. Minä kuulemma olin ensin alkuun pitänyt tapanani hieman kovakouraisesti taputella Väinön päälle, mutta tarpeellisen ojenuksen saatua sitten parantanut tapani.

Tuon ajan kansakoulu kävimme myös samaan aikaan ja samassa paikassa ja monesti yöyimmekin toistemme luona. Lapsuuden aikoina syntynyt yhteisymmärrys ja yhteenkuuluvuuden tunne jatkui kai läpi koko elämän. Mietteet ja mielipiteet asioista, joista keskustelimme myöhempinäkin vuo-

sina eivät juuri poikenneet toisistaan.

Kun itänaapuri vahvemman oikeudella otti nuo synnyinseutumme omakseen, Väinön uusi kotipaikka löytyi Hämeestä. Sitä ennen, vasta 18-vuotiaana, tuli kutsu muiden ikäistensä kanssa sodanajan tehtäviin. Väinön kohdalla se oli vielä harvinainen erikoisuus, että hän joutui sinne samanaikaisesti isänsä kanssa. Isän menehtyminen siellä oli varmasti hänelle niin kuin koko perheelle vaikea kestävä. Väinön oma rintamapalvelus yksinäisellä pienellä Laatokan saarella oli onneksi melko vaaraton. Jatkuva yksitoikkoinen vartiopalvelus olikin hänelle, hiljaiselle ja päättäväiselle luonteelle, soveltuva tehtävä.

Sodan päätyttyä ja uuden kotipaikan löydyttyä alkoivat sitten uuden kodin rakentaminen ja kiireisten töiden vuodet. Nämä ympärillämme olevat, yhdessä veljien kanssa lähes omin käsin tehdyt rakennukset ja hyvään kuntoon saatetut pellon, ovat noiden vuosien näkyvää tulosta. Siinä kiireessä taisi elämän kumppanin ja oman perheen hankkiminen unohtua, mutta veljien ja sisaren lapset olivat Väinölle tärkeitä ja läheisiä. Sen huomasi, miten suurella mielenkiinnolla hän heistä puhui ja heidän elämäänsä seurasi.

Väinöllä oli pitkään hyvä terveys ja vasta viimeiset kymmenen vuotta alkoivat tuoda sairautta mukanaan. Hän suhtautui sairauksiin kuitenkin omalla tavallaan, eikä niistä juuri valittelut. Kuvaavaa on, että kun häneltä noin viisi vuotta sitten tehdyn ohitusleikkauksen jälkeen kyselin leikkauksen aikaisia tunteita, niin hän tuumaili rauhallisesti, että ”se nyt ei tuntunut paljon miltään”.

Nyt kuitenkin piilevänä etenevä sairaus sai yliotteen ja lähtö rajan tuolle puolen tuli yllättävän nopeasti. Uskon, että meille kaikille jäi poisnukkuneesta Väinö-serkusta mitä parhaimmat muistot. Hän oli ihmisenä sellainen rehti, maanhiljainen uurastaja, joka ei varmaan koskaan tahtonut kenenkään mieltä pahoittaa eikä ketään loukata, vaan toivoi aina kaikille menestystä ja kaikkea hyvää.

Olkoon viimeinen leposi rauhallinen.

Olavi Loponen

VUOSIA TÄYTTÄNEITÄ

70 vuotta täyttii 7.7.1999 Taisto Aatos Vuorinen Punkalaitumella. Hänen vanhempiensa, Alma os. Luostarisen, ja Viljam Vuorisen kotikylä Sakkolassa oli Valkjärvi.

70 vuotta täytti 22.8.1999 Ennu Suikkanen Punkalaitumella. Vanhemmat Iida os. Vanhanen ja Filemon Suikkalan Röykkylästä.

85 vuotta täytti 3.5.1999 Helmi Emilia Virkki, omaasukua Hämäläinen, Punkalaitumella. Hän on syntyjään pyhäjärveläinen, mutta avioliitto Matti Virkin kanssa toi vuosiksi 1938-39 ja 1942-44 kotikyläksi Sakkolan Valkjärven.

20. syyskuuta 1999 täytti Lempäälän Mateuslahdessa täysiä tasakymmeniä Meeri Kopola os. Kopperoinen. Meerin kotipaikka Sakkolassa on Haparainen.

Pitkän taipaleen on Meeri kulkenut siitä alkain, kun evakkomatkan alkaessa lähti jalan ajamaan karjaa kohti manner-Suomea. Välillä oli maastouduttava pommikoneilta metsän siimekseen, paperinarusta punotut kengät hajosivat jalkoihin, niukka ravinto oli lypsettävä suoraan karjasta ja poimittava metsästä, yöksi lämpöä ja suojaa löytyi karjan kyljestä.

Toisin kuin uusille sijoille jo asettunut muu perhe ehti pelätä niin Meeri tuli tulikin karjan kanssa perille. Osoitus siitä sisusta ja uutteruudesta, jota Meeri on elämässään sitemmin useinkin näyttänyt.

Kopperoiset saivat asutustilan Lem-

50 vuotta täytti 1.4.1999 sähkötekniikko Sakari Jouko Pärssinen Punkalaitumella. Matkailuyrittämisestä viehättynyt Sakari Pärssinen on jo useita vuosia vuokrannut Punkalaitumen Yhivuoresta ns. passimökkejä, mitkä on otettu hyvin vastaan etenkin Keski-Euroopasta tulevien turistien parissa. Todella suureen hankkeeseen Sakari ja Hanna-Riitta Pärssinen ryhtyivät ostettuaan Länsi-Suomen läänin vanhimman puurakenteisen koulun, Sarkkilan koulun, Punkalaitumen kunnalta ja ryhtyttyään kunnostamaan tästä valtakunnallisesti arvokkaaksi suojelukohteeksi merkitystä koulusta kotia itselleen sekä elämysmatkailuyritys Koulutintti Oy:lle. Vastaista käyttöä on pohdittu ja ideoitu mm. kokouksia, kerhoja, teemailtoja, näyttelyjä, luentoja ja leirikouluja. Matkailijoille varatut vierashuoneet pitäisi valmistia talven 2000 SM-kisavieraille.

Sakari Pärssinen on syntynyt Punkalaitumella. Isä Erkki on lapinlahtelaisia.

päälän Kelhosta ja naapurikylästä Sorrista löytyi aviopuoliso Eino. Perheeseen syntyi yksi tytär ja neljä poikaa. Varsin nuorena Meeri kuitenkin jäi leskeksi.

Tilan pidosta luovuttuaan Meeri on nyt asettunut Savijärven vastarannalle Mateuslahteen viettämään eläkepäiviä rikkaan luonnon keskelle. Jos kunnan emäntää ja perinneruokien taitajaa milloin suvussa on tarvittu, niin Meeriä silloin kysytään.

Meeri on kiertänyt laajasti niin Pohjois- kuin Etelä-Eurooppaa, mutta vuonna 1989 ensimmäinen kotiseuturetki Karjalaan oli kaikkien toiveiden täyttymys. Sitemmin retkiä on kertynyt lähes poikkeuksetta joka vuosi lisää. Meerin paikallistietämys ja muistikuvat ovat suvussamme vertaansa vailla. Kun Meeri kertoo Haparaisissa sen ja sen talon paikan olleen tuossa kohden, niin kyllä se sieltä myös löytyy. Ensi kesänä siintelee suunnitelmista jälleen Sakkola ja Karjala.

Meerin syntymäpäiväjuhlia vietettiin kotona Mateuslahdessa lauantaina 18. syyskuuta lukuisan sukulais- ja ystäväjoukon kesken.

Toivo-veljen poismeno toi loppukesällä keskellemme surun, Meerin juhlista taas elämä tuntui jatkavan kulkuaan eteenpäin. Surun keskeltä helähtää Meerin iloinen nauru kuin ennenkin. Onnitellessa sydämellisesti Meidän Meeriä!

Sukulaiset ja ystävät

60 vuotta täytti 24.10.1999 Korpi-lahdella Ritva Kyllikki Lahtinen, omaasukua Lemmetty. Hän on syntynyt Sakkolan Kiviniemessä, isä Tauno Lemmetty Kiviniemestä ja äiti Helena Lemmetty, os. Paukku, Metsäpirtistä.

Syntymäpäiväänsä Ritva Lahtinen vietti Pohjois-Afrikassa. Pitkän työrupeaman tehtyään hän jäi ansaitulle työeläkkeelle. Työssä ollessaan Meritassa hän veti reippaasti kerhoemäntänä vuosikautia ulko- ja kotimaan matkoja. Nyt vuorostaan hän toimii sydänyhdistyksen matkanvetäjänä ja on mukana monissa muissa tehtävissä. Kuva on otettu Sakkolassa.

80 vuotta täytti 10.6.1999 Punkalaitumella Pentti Kiiski. Vanhemmat Katri, os. Turkinen, ja Heikki Kiiski Haparaisista.

75 vuotta täytti 26.8.1999 Teuvo Kalervo Kurikka Punkalaitumella. Kotikylä Röykkylä, äiti Hilda os. Vulli, ja isä Nikolai (Niko) Kurikka.

70 vuotta täytti 8.10.1999 Aune Tortila, omaasukua Viskari, Hausjärven Turkhaudan kylässä. Aune on syntynyt Sakkolan Haparaisissa Anna ja Aapro Viskarin perheen esikoisena. Aune kävi nuoruudessaan Päivölän kansanopiston sekä Lempäälän kotiteollisuuskoulun. Hän on lisäksi opiskellut laulua musiikkiopistoissa. Jo lapsuudesta saakka Aune onkin esiintynyt laulajana eri tilaisuuksissa. Hänen omassa perheessään laulu ja soitto on perheen yhteinen harrastus. Elämäntyönsä Aune on tehnyt Turkhaudan Vinnilän tilan emäntänä.

Juhlapäivää vietettiin Kartanoravintola Lehmushovissa Riihimäellä lähipiirissä 10.10.

Kuvassa Aune pikkutyttönä Haparaisen kodin pihalla.

Sydämelliset kiitokset

Sakkola-Seuralle sekä kaikille teille, jotka muistitte minua syntymäpäiväni 6.9.99.

Reetta Meskanen

Juho Meskasen henkilötietojen oikaisu Sussu Jussi ei ollut lehtolapsi

Tutkiessani lakkautetun Sakkolan seurakunnan kirkonkirjoja sukututkimuksiani varten törmäsin monelta suunnalta Keljan kylän Meskasten sukuun. Keljan Meskasten sukuun kuului myös keksinnöistään ja runoistaan kuuluisa Juho Meskanen eli "Sussu Jussi". Pitäjälehdeksämme, Suvannon Seutu nro 7/1985, Jaakko Talasteen kirjoittama artikkeli arvioi Juho Meskasen persoonaan vaikuttaneen sen, että hän oli lehtolapsi eli äpärä.

Kirkonkirjojen henkilötiedot kumoavat kiistattomasti tämän arvion. Juhon isä oli Martti Juhonpoika Meskanen, 1830-1883, Sakkolan Keljan kylästä ja äiti Susanna Staffanintytär Leppänen, 1839-1923, Metsäpirtin Koukunniemen kylästä. Heidät oli vihitty avioliittoon vuonna 1860. Susannan tiedot siirtyivät samana vuonna Metsäpirtin rippikirjasta sivulta 61 Sakkolan rippikirjoihin sivulle 108. Isästään nuorena orvoksi jäänyt Juho eli äitinsä kanssa kahdestaan. Miten tämä vaikutti Juhon kehitykseen on tietysti aivan eri asia kuin aviottomuus.

Talasteen kirjoituksen henkilötiedot perustuivat Museovirastoon tallennettuihin haastatteluihin. Olen lähettänyt Museovirastolle oikaisutiedot todisteineen lisäyksenä haastatteluihin. Oheisena vielä Juho Meskasen sukutaulu.

Eila Hynnä

Juho Martinpoika Meskasen sukutaulu Sakkolan kirkonkirjojen mukaan

Matti Juhonpoika Meskanen 1736-1791
muutti Sakkolan Vilakkalasta Keljaan
vihitty 1764

puoliso Helga Paaso Keljasta, kuollut 1799

Juho Martinpoika Meskanen 1765-1816
vihitty 1788

puoliso Elin Juhontytär Kekki 1771-1807

Juho Juhonpoika Meskanen 1802-1831
vihitty 1829

puoliso Helena Martintytär Kekki 1804-1859

Martti Juhonpoika Meskanen 1830-1883
vihitty 1860

puoliso Susanna Staffanintytär Leppänen 1839-1923

Helena
1867-1867

Juho
synt. 21.2.1870

Sakkolan Keljan kylä on tunnettu asiakirjoissa jo 1500-1600-luvuilla, mutta kirkonkirjoissa se oli Haparaisen kylän yhteydessä aina 1820-luvulle saakka. Sakkolan säilyneet kirkonkirjat alkoivat vuodesta 1735.

Ikimuistoinen onkikilpailu...

Haitari vai viskipullo? Siinäpä kalastajilla pulma.

Jostain tuolta kaukaa menneisyydestä – lie ollut kolmekymmentäluvun lopulta ennen talvisotaa – muistan erikoisen onkikilpailun, joka olosuhteiden pakosta oli lopulta muutettavana onkikilpailuksi.

Samantapaisen tarinan kuulin joskus 40-luvun lopulla Sakkolan Hovinkylässä, ja sen jälkeen Hattulan Ilamossa, vaikuttaneen pellowraivaajan ja metsä- ja kalamiehen Fred. Kuparisen kertomana. Joten totuuspohjaa jutulla lie nee.

Mutta lähdetään alusta... Siellä nykyisen itärajan taakse jääneessä Karjalassa, tarkemmin sanottuna Suvannon rantamilla Sakkolassa, eleli vanhuudenpäiviään varakkaanlaiseksi tunnettu vanhapoika, ammatiltaan maanviljelijä. Hänen etunimensä oli Pekka, karjalaisittain Pekko. Sukunimi on vuosikymmenien – lähemmäs sadan vuoden – aikana unohtunut.

Mutta itse tarina on jopa hauskakin, ja lienee paikallaan tallentaa se oikein paperille.

Tämä onkikilpailun päähenkilö oli

pitkänhuiskea ja langanlaiha äijä, äkipäättä tuli mieleen parimetrinen humalasalko. Hänellä tuprusi lähes aina suupielessä väärävarainen piippu, milä mies veteli nurkantakusiaan.

Pekon jo harmaantuneen pitkän tuhan peitti lerppulierinen huopahattu... olipa sitten kyseessä talvi tai kesä. Hän käytti kävellessään keppiä, joskus metsästysretkellä oli haulikko lauennut ojaa ylitettäessä ja jalka jäi vaivaiseksi. Koipi jäi lähes suoraksi, mutta eteenpäin sillä menttiin kummasti.

Miehessä todettiin olevan aimo annos leppoisan kylähullun vikaa. Pekko oli joltain Pietarin matkaltaan ostanut sikäläisen venäläisen haitarin, jota hän aikoinaan soitteli. Sormet olivat vanhemmiten käyneet kankeiksi, ja taisipa ukon soittoinnostuskin lopahdtaa. Niinpä soittokeino jouti pois.

Vanhasta kulmakaapista löytyi iso pullo vanhaa skottilaista viskiä, ja ukon päähän pälkähti oiva ajatus: järjestänpä kyläläisille onkikilpailut! Ensimmäinen palkinto olisi haitari ja toinen tuo harvinainen viinapullo.

Mutta mies laski kuitenkin hieman

vikaan, kilpailijoista parempi palkinto olisikin viskipullo, käytetylle soitinelle ei suurta arvoa annettu.

Ja tämä muuttikin kilpailun luonteen kokonaan: osanottajat kun tavoittelivat innokkaasti kakkospalkintoa.

Pekko seurasi laiturin päästä, miten veneissään istuvat onkijat onnistuivat.

Komeita särkiä ja muutama lahnakin tarttui koukkuihin, mutta kalamiehet pudottivat ne salaa takaisin järveen, kukaan kun ei olisi halunnut voittaa. Kun oli ongittu pari tuntia, ei kellään ollut veneessään yhtään kalaa...

Joku ratkaisuhan asiaan oli löydetävä.

- Kaksi ensimmäistä onkijaa, jotka uimalla koskettavat tähän laiturin, saavat palkinnon, huikkasi Pekko saadakseen kilpailun päätökseen.

Siitä syntyikin ihmeellinen uintikilpailu, jota kukaan ei olisi halunnut voittaa. Viskipullo olisi kyllä kelvannut.

Viimein pikkuisen tärähtäneeksi tiedetty Korventaustan Kusti ui liian lähelle laituria, ja takan pulikoinut onkimies tönäisi hänet laiturin rappusiin. Itse hän nappasi käteensä toisena laiturin sijoittuen siten kakkoseksi.

No, Kusti sai soittokeinoon ja kieron-sorttinen kaveri haluamansa pullon. Hän oli kuitenkin niin nuuka mies, ettei raaskinut maistaa tätä nektaria itse, saati sitten tarjota toisille.

Pullo unohtuikin sitten kiireessä evakkoon lähettäessä sinne kaappiin, mutta varmasti laatuaineekselle myöhemmin löytyi juoja.

Tämä tarina omituisesta onkikilpailusta jäi kiertämään kansan suussa. Minä annan sille osaltani vauhtia panemalla sen oikein paperille. Juttu saatataa säilyä hyvinkin pitkään...

Teksti ja piirros:

Pekka Myllö,

syntynyt Sakkolan Hovinkylässä pitkälti ennen talvisotaa

Keljan taistelut joulunpyhinä 1939 ratkaiseva hetki historiassa

Talvisotaa edeltänyt aika oli merkittävä itsenäisyydelle

Talvisotaan edeltänyt kertausharjoitusten ja linnoitustöiden aika oli varsin merkittävä Suomen itsenäisyydelle – tätä seikkaa korostaen aloitti Sakkola-Säätiö 60 vuotta sitten syttäneen talvisodan muistelutilaisuudet. Säätiön puheenjohtaja Esko Kallonen korosti tervehdyspuheessaan, että YH:n ja liikekannallepanon ansioista maa kykeni lyhyessäkin ajassa varustautumaan ylivoimaisen vihollisen hyökkäykseen.

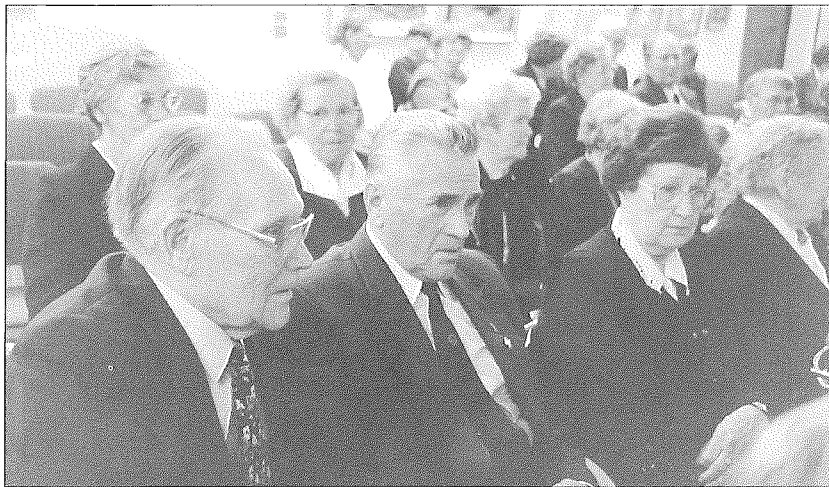
Sakkolan pitäjän väelle asia on erityisen läheinen, koska siellä käytiin muun muassa koko sodan kannalta varsin merkittävät torjuntataistelut joulunpyhinä 1939 Suvannon rantamalla.

- Viikot ennen sodan syttymistä olivat samalla suuren sopeutumisen ja isänmaallisuuden aikaa. Muualta Suomesta tuli väkeä kannakselle, ja ihmiset sijoitettiin siviiliväestön joukkoon. Isänmaan puolustamisen henki eli vahvana, tuumaakaan ei haluttu vieraalle antaa, kuvaili Kallonen.

Lempäälässä 7.10. pidetty juhla kokosi yhteen sotaveteraanit, -invalidit, lotat ja sotilaspojat. Tilaisuudessa oli esillä Taipaleen ja Keljan kylän taistelut Sakkolassa – ne olivat juhlapuhuja, sotahistorian tutkija Heikki Karttunen mielestä ratkaisevat hetket koko maan historiassa.

- Historia on osoittanut, että ilman tätä puolustustaistelua kansamme olisi tuhoutunut, sanoo Karttunen.

Hän oli itse mukana taistelujen tuoksinassa Patoniemessä ja on sittemmin harrastajatutkijan työssään haastatellut niin suomalaisia kuin venäläisiä veteraaneja. Talvisodan ensimmäistä päivää 30.11.1939 ja Neuvostoliiton ylätlyshyökkäyksen aikaansaannoksia hän kuvailee näin:

YH:n alkamisen vuosipäivänä talvisodan tunnelmia muisteltiin Lempäälässä. Vasemmalla Keljan taisteluista kertonut Heikki Karttunen.

- Venäläiset hyökkäsivät maalla, merellä ja ilmassa pommittaen kymmeniä suomalaisia kaupunkeja ja asutuskeskuksia, kyliä, kouluja, sairaaloita, rautatieasemia, kirkkoja, asuinrakennuksia ynnä muuta – aiheuttaen satojen ihmisten kuoleman ja haavoittumisen ja suuret taloudelliset hävitykset. Mutta suomalaiset ottivat hyökkääjän kaikkialla tulella vastaan. Iltaan mennessä olivat vihollisen hyökkäykset kaikkialla pysäytetty ja hyökkääjät joukot monin paikoin työnnetty takaisin rajan taakse.

Karttunen on koonnut seikkaperäistä selostusta koko joulukuulta talvisodan taisteluista Taipaleessa. Vihollisen huomattiin marssittavan divisioonitain eli monituhatpääisiä joukkoja Suvannolle joulunpyhien alla.

- Jouluaattoyönä palasi kaksi Metsäpirtin miesten partiota vihollisen selustasta. Partiot olivat nähneet Suvannon vastarannan olevan täynnä vihollisen hyökkäysvalmiita joukko kymmenen

kilometrin pituudelta. Yöllinen tiedusteluento totesikin satoja nuotioita Suvannon takana – tätä 85 – 90 000 miehen armeijaa komensi Suomessa syntynyt, Puna-armeija puolelle siirtynyt tykistöupseeri Fladimir Grendal.

- Taipaleella puolusti 15 000 suomalaista, joiden aseistus oli heikko ja ammuksia vähän. Vihollisen tykistö saattoi ampuu yhtenä päivänä saman ammusmäärän, jonka suomalainen tykistö ampui koko sodassa, vertaa Karttunen.

- Tasoittavina tekijöinä olivat suomalaisten hyvä ampuma-, hiihto- ja suunnistustaito sekä puolustustahto: monet miehet olivat kotikylissään ja metsissään, jopa kotipelloillaan isänmaata puolustamassa.

Joulua 1939 lähestyttiin kuitenkin perin vakavissa tunnelmissa. Jouluaamun pimeässä ja sumussa vihollinen lähti ylittämään Suvantoa kohti suomalaisia joukkoja. Rantautuminen onnistui vain paikoin ja vihollinen torjuttiin jälle ankaralla vastarinnalla.

Menetettyä asemaa Keljan ns. Satumetsässä yritettiin kolmasti takaisin.

- Aluksi merkitykseltömältä näyttänyt Keljan sillanpääasema oli muodostunut vakavaksi uhaksi koko Taipaleen rintamalle. Se satoi joukkoja, joita voitaisiin tarvita minä hetkenä hyvänsä muualle Taipaleessa.

Ratkaisun näytti tapaninpäivä 27.12. ja Erillinen Pataljoona 6, joka oli muodostettu kannakselaisista, Sakkolan, Räisälän, Kaukolan ja Käkisalmen reserviläisistä. Varsinkin pataljoonan sakkolaisille miehille maisemat olivat tuttuja.

Vastahyökkäyksessä heitä vastassa oli niin vihollisen hävittäjäkoneet kuin konekiväärit ja sadat vihollisen kiväärimiehet. Suomalaisia kaatui, mutta hyökkäyksen keskeyttäminen olisi tietänyt lisää tappioita.

- Kampailua käytiin sekä läheltä että kaukaa, tuliasein, kiväärein ja konepistoolein, käsikranaatein, pistimin, kiväärinperin – ankarasti ja sääliä. Jokainen pesäke oli verisin lähitaisteluina vallattava.

Illan hämartyessä Suvannon ranta oli suomalaisten hallussa.

- Tällöin venäläiset lähettivät vielä 20 hävittäjäkoneetta hyökkäämään sillanpäästä vastaan.

Joulunpyhien taistelujen yhteenvedona Keljassa Heikki Karttunen laskee venäläisten tappioiksi 2700 kaatunutta; lisäksi menehtyi satoja jälle jäätyneitä haavoittuneita. Suomalaiset menettivät kaatuneita tai kadonneita 168 miestä, haavoittuneita kirjattiin 333, lisäksi viisi kuoli vielä sotasaaraloissa – yhteensä siis 506 miestä.

- Uudet sukupolvet käsittänevät tämän taistelun arvon ja hinnan, painottaa Karttunen.

Vaikka vuosikymmeniä Suomen kohtalonhetkistä on kulunut jo kuusi, niin muistot elävät edelleen. Tarinoita on yhtä monta kuin on miestä – tai naista. Sakkola-Säätiön muistelotilaisuudessa omia tarinoitaan kertoivat Sirkka ja Kaarlo Kuuppo, Eeva Koironan, Väinö Leppänen, Yrjö Raaska ja Viljo Mannikainen.

Pyhäjärven puolelta lähtöisin oleva Heikki Karttunen asuu nykyisin Nokialla; huumorimies esitteleekin itsensä lausuen ”Karttunen Nokialta, mutta sil-

ti hyvistä vanhemmista”. Suomen lisäksi matkamittariin on kertynyt elämää eri puolilla maailmaa.

- Kannakselta vissiin jäi kytemään sellainen levoton henki, myhäilee Karttunen. Tarinoissa muunmuassa vilahtelevat vuodet USA:ssa – milloin intiaanien kanssa metsästysretkillä, milloin maatöissä preerialla tai metsäkämpän hämyssä uraankaivoksilla.

- Enkä muuten kanssa vihaa ryssille-

kään – heihinkin minulla on nykyisin hyvät välit, Karttunen kuittaa. – Yhdelle vein siemenperunoita 70 kiloa, vaikka asuu nyt sillä paikalle, mihin meidän pirtti piti rakentaa.

Karttunen on myös sama mies, joka muutama vuosi sitten viritti alulle suomalaisten, kentälle jääneiden sankarivainajien etsimisen.

- 700 heistä on jo saatettu kotimaan multiin.

Pikkupojan muistikuvia YH-ajalta

Kertoilen – toimittajan pyynnöstä – 7-vuotiaan pojan muistoja lokakuulta vuonna 1939. Yleinen hälytystila oli alkanut kannaksella 7.10.1939, jota päivää muisteltiin Lempäälän Ehtookodossa järjestetyssä tilaisuudessa päivälleen 60 vuotta myöhemmin.

Olin aloittanut koulunkäynnin ensimmäisen luokan Haparaisten komeassa, juuri remontoitussa kansakoulussa. Opettajana oli Saara Eronen ja toisena opettajana Emil Merjamo. En muista, oliko koululla kolmaskin opettaja; paljon meitä lapsia kyllä oli.

Oma pojanpoikani, Tuomas 7 v, ekaluokkalainen nyt, kysyy tässä vaiheessa: ”Mitä sinä, äijä, kirjoitat?”. Sanon kirjoittavani muistoja lokakuulta kuusikymmentä vuotta sitten, jolloin olin juuri sinun ikäisesi. Saan häneltä vielä muutaman lisäksymyksen. Vastaukseni saavat pojan mielteliäksi.

Koulumatkat sujuivat Viskarin Kaukon kanssa rattoisasti. Rapamäellä oli tuolloin Huuskan kauppa aivan lähellä koulua. Mieli teki ostaa litessää (karamelliä), mutta ei sitä tainnut rahaa monestikaan olla.

Koulussa istuin perimmäisessä pulpetissa ja Pylkkään Siviän vieressä. Taisimme olla luokkamme pisimpiä ja samalla tietysti kilteimpiäkin.

En muista minkäänlaisten uhkakuvien pelottaneen meitä vielä syksyllä koulun alkaessa. Poikien leikeissä näkyi tuleva sota-aika ehkä parhaiten. Meillä oli oikein armeijat tinasotilaita kai kesällä tehdyn Helsingin ja Viipurin matkan tuliaisina. Liikenne maantiellä oli vilkkaampaa kuin tavallisesti ja niinpä meillä oli omat pienet tiet ja sillat aitan takana omia autojamme varten. Haparainen oli tuollon väkirikas ja vireä kylä – tuntui, että ihmisten oli siellä hyvä ja turvallista elää.

Kuitenkin kului vain toista kuukautta koulun alkamisesta, kun koko Suomessa alkoi yleinen hälytystila. Sotilaita tuli suuria määriä rajalle päin. Osa heistä majoittui meidänkin kyläämme: taloihin, koululle ja seuratalolle. Osaan sotilaista kerkesin tutustuakin tuona lyhyenä aikana, jonka he meillä viipyivät. Muistan hyvin erään Varis-nimisen miehen. Hän oli kotoisin Äännekoskelta. Kaikki muutkin olivat Keski-Suomen miehiä. Yhtenä aamuna herätessäni sotilaita ei enää ollut meillä. He olivat yöllä lähteneet lähemmäs rajaa, kun Suomen armeija ryhmittäytyi puolustusta varten rajan pintaa.

Paljon on noiden vuosien aikana tapahtunut. Tänä päivänä uutisia seurattaessa näkyy ja kuuluu, kuinka saman maan armeija, joka silloin hyökkäsi nuoren Suomen kimppuun, nyt melkein päivälleen 60 vuotta myöhemmin on tehnyt saman itsenäisen Tshetsenian valtaamiseksi. Hyökkäysten tarpeellisuuksien perustelutkin ovat hyvin samanlaisia, vain eri nimiä käytetään. Silloin nimenä oli fasismi ja tänä päivänä terrorismi. Kaikki tämä on tapahtunut silloin ja tapahtuu nyt aivan lähellämme Euroopassa, samassa maankolkassa. On perustettu aikanaan Terijoen hallitus ja nyt sitä vastaava hallitus Tshetseniaan. Käsikirja on ilmeisesti sama molemmissa sodissa.

Aaro Viskari

Historian havinaa ennen talvisotaa

Ensimmäinen maailmansota kesti runsaat neljä vuotta. Se, sekä Venäjällä toimeenpantu vallankumous aiheuttivat sen, että Euroopan kartalle oli ilmestynyt heikentyneistä suurvalloista irtaantuneita valtioita, jotka omien rajojensa puitteissa aloittivat itsenäisen elämänsä omin kansallisin tunnuksin. Tällaisia olivat mm. Suomi, Tšekkoslovakia, Puola, Latvia, Liettua ja Viro.

Versaillesin rauhankonferenssissa 1919 keskusteltiin keinoista, kuinka tällaiset suursodat voidaan välttää. Niin perustettiin Kansainliitto, jonka tarkoituksena oli toimia kansojen yhdyssteenä rauhan säilyttämiseksi. Mutta suurvaltojen välisten erimielisyyksien takia ei Kansainliitosta tulutkaan sellaista rauhantaetta kuin oli toivottu. Lähinnä taloudelliset olot ja kansalliset poliittiset intohimot johtivat siihen, että Italiassa, Saksassa ja eräissä muissakin maissa kansa alkoi vaatia lujaa hallitusvaltaa suoriutuakseen vaikeuksistaan. Demokraattiset voimat olivat liian heikkoja ja kehitysmättömiä saadakseen asioita järjestykseen. Englannilla ja Ranskalla oli monia sisäisiä ongelmia ratkaistavinaan kyetäkseen tukemaan maltillisia voimia. Yhdysvallat oli kokonaan vetäytynyt syrjään kansainvälisestä yhteistyöstä, koska se ei ollut saanut takaisin Euroopalle antamia sotavetoja.

Näissä olosuhteissa kehittyi samanlainen kahtiajako kuin ensimmäisenkin maailmansodan aattona. Nyt kamppailivat kansojen sieluista ideologiat. Demokratioita vastassa seisivat diktatuurit.

Vastakohdat jyrkentyivät, kun valanhaluinen Hitler pääsi valtaan tamikuussa 1933. Saksasta muodostui johtajan ja yhden ainoan puolueen hallitsema nk. ”Kolmas valtakunta”m joka vaati Versailles’in rauhan kumoamista ja tasavertaisuutta entisten voittajavaltojen kanssa aseistuksen ym. suhteen. Saksan, Italian ja Japanin solmittua ns. ”kolmikantasopimus”, alettiin jo ounastella tulevasta voimainkoitoksesta. Ainoa keino katastrofin estämiseksi olisi ollut Hitlerin raivaaminen

tavalla tai toisella pois vallasta. Hitlerin asema oli kuitenkin Saksassa vahva, eivätkä Ranska ja Englanti vielä tuolloin katsoneet voivansa hyökätä toimeenpanemaan sotilaallisia rankaisutoimenpiteitä.

On myös sanottava, että Hitlerin häikäilemätön politiikka ikään kuin halvaannutti vastustajat. Saksa sai esteettömästi kaapata 1938 Itävallan ja 1939 Tšekkoslovakian, mutta kun se saman vuoden syyskuun 1. päivänä hyökkäsi Englannin ja Ranskan liittolaisen Puolan kimppuun saadakseen tältä vaatimansa alueet, syttyi toinen maailmansota.

Neuvostoliitosta oli viisivuotissuunnitelmien ansioista kehittynyt mahtava valtakunta, mutta eristäytyneenä siitä oli tullut tuntematon tekijä, johon muut suhtautuivat epäluuloisesti. Kuitenkin länsivallat sekä Saksa olisivat mielihyvin ottaneet sen kumppanikseen. Epäluuloinen Stalin suoritti kuitenkin ensin epävirallisia tunnusteluja kumpaankin suuntaan, kunnes kutsui sitten Englannin ja Ranskan sotilasvaltuuskunnat Moskovaan neuvottelemaan sotilaallisesta yhteistoiminnasta. Suomenkin kysymys tuli silloin esille, kun marsalkka Vorosilov esitti yllättäen, että länsivaltojen tulisi taivuttaa Suomi luovuttamaan Neuvostoliitolle tukikohtia Ahvenanmaalta, Hangosta ja Suomenlahden saarilta.

Neuvottelut länsivaltojen sotilasvaltuuskuntien kanssa eivät kuitenkaan tuolloin johtaneet tuloksiin, ja niin Stalin kutsui Saksan ulkoministeri Joachim von Ribbentropin Moskovaan. Vasta länsivaltojen päättämättömyys kallisti vaajan Saksan puolelle. Hitler oli tarjonnut Stalinille enemmän kuin länsivallat. Molotovin ja Ribbentropin lyhyiden neuvottelujen jälkeen kirjoitettiin 23. päivänä elokuuta 1939 maailmanhistoriallinen asiakirja, Saksan ja Neuvostoliiton välinen hyökkäämättömyyssopimus. Sopimusta täydennettiin salaisella lisäpöytäkirjalla, jolla ikään kuin Euroopan valtaryhmittymä jaettiin. Tässä jaossa Suomi ja Baltian maat tulivat Neuvostoliiton vaikutuspiiriin. Tästä alkoivat näiden maiden

vaikeudet.

Puolan kukistamisen jälkeen neuvostojoukot ryhtyivät varmistamaan strategisia asemiaan Baltian maissa. Syyskuun lopulla Molotov pakotti Viron allekirjoittamaan avunantosopimuksen Neuvostoliiton kanssa. Latvian ja Liettuan vuoro tuli lokakuussa. Tämä oli alku Neuvostoliiton lopulliselle Baltian maiden miehittämiselle.

Sitten tuli Suomen vuoro. Lokakuun 5. päivänä 1939 Molotov esitti Suomen hallitukselle neuvottelukutsun, jotta hallituksen edustaja tulisi Moskovaan keskustelemaan konkreettisista poliittisista kysymyksistä. Varmistaakseen asemaansa suursodan varalta Neuvostoliitto halusi valvontaansa koko Suomenlahden. Sen takia Suomea vaadittiin luovuttamaan Neuvostoliitolle seuraavat saaret: Suursaari, Seiskari, Lavansaari, Tytärsaari ja Koivisto. Hankoniemi vuokrattava Neuvostoliiton merisotatukikohdaksi ja Lappohjan satana Neuvostoliiton sotalaivojen ankkuripaikaksi. Sen lisäksi vaadittiin luovuttamaan osa Karjalan kannasta, Petsamosta Kalastajasaaressen läntien osa, hävitettävä Karjalan kannakselle rakennetut linnoituslaitteet ja tehtävä Neuvostoliiton kanssa avunantosopimus.

Suomen hallitus asetti Moskovaan lähetettävän neuvottelukunnan johtajaksi Suomen Tukholman silloisen suurlähettilään Juho Kusti Paasikiven. Suomen valtuuskunnalla ei tietenkään ollut täysiä valtuuksia sopia esille tulevasta kysymyksistä. Sen takia se joutui sukkuloimaan usein Helsingin ja Moskovan välillä. Neuvostoliiton ja Suomen neuvottelijat joutuivat käymään Moskovassa seitsemän kertaa. Myönnetyksiä tehtiin puolin ja toisin, mutta kaikkiin vaatimuksiin Suomi ei voinut suostua.

Kaikkein eniten hiersi Hankoniemen kysymys. Neuvostoliitto halusi sijoittaa sinne 5 000 miehen vahvuisen varuskunnan ja sen lisäksi yhden panssarivaunupataljoonan. Siihen taas Suomi ei voinut millään suostua. Kun neuvottelut alkoivat polkea paikallaan, Stalin totesi, että ”Tästä ei tule mitään”

ja Molotov kysyi jo uhkaavasti: ”Onko asia annettava sotilashenkilöiden hoidettavaksi?”.

Ja näin myös tapahtui. Mutta eihän suurvalta iljennyt muun maailman silmissä hyökätä aiheetta pienen Suomen kimppuun, vaan turvauduttiin valheeseen provosoimalla historialliset Mainilan laukaukset. Ja vaikka Suomi kuinka todisti syyttömyytensä ja vaati kansainvälistä tutkimusta, ei Neuvostoliitto siihen suostunut, vaan väitetyn Mainilan rajavälikohtauksen johdosta saanoin 1932 solmitun hyökkäämättömyyssopimuksen yksipuolisesti irti 28.11, katkaisi maiden väliset diplomaattisuhteet 29.11. sekä aloitti sotatoimet Suomea vastaan 30.11.1939. ilman muodollista sodanjulistusta.

Kaksi päivää myöhemmin eli joulukuun 2. päivänä Stalin asetti Kuusisen ns. Terijoen hallituksen ja teki sen kanssa avunantosopimuksen. Samanaikaisesti Neuvostoliiton hallitus hylkäsi Yhdysvaltain hallituksen tarjoaman välitysehdotuksen tarpeettomana, koska Kuusisen kanssa asiat oli jo sovittu.

Neuvostojoukot aloittivat hyökkäykset heti kaikilla kolmella rintamalla: maalla, merellä ja ilmassa. Siitä alkoi tulimyrsky, jota koko maailman ihmetellen seurasi. Suomessa oli paljon ulkolaisia kirjeenvaihtajia, jotka herättelivät maailman omantunnon puolellemme. Mutta pelkkä myötätunto ei rintamaolosuhteissa paljon paina. Puolueettomuuden menetyksen pelosta ei mikään valtio uskaltanut antaa meille sotilaallista apua, vaan taistelimme yksin. Toki humanitääriin apukin auttoi meitä paljon tukalassa tilanteessamme.

Suomen talvisota vauhditti kuitenkin liittoutuneiden, lähinnä Ranskan ja Englannin keskusteluja uuden rintaman avaamisesta Pohjois-Skandinaviassa. Pariisissa ja Lontoossa suoritettua liittoutuneiden intervention valmistelut olivat todennäköisesti varhaisessa vaiheessa tulleet Molotovin tietoon. Tämä häiritsi Kremlin ympyröitä ja helpotti vastaavasti Suomen asemaa. Tammi-helmikuun vaihteessa neuvostohallitus ilmoitti Ruotsin ulkoministeriön kautta olevansa valmis neuvottelemaan rauhasta ”Rytin ja Tannerin” hallituksen kanssa. Vaikka kaikki Suo-

men epäviralliset yhteydenotot Neuvostoliiton Tukholman lähettilään Aleksandra Kollontain välityksellä oli evätty, niin tämä ilmoitus merkitsi jo Kremlin Suomen politiikkaan ratkaisevaa muutosta. Stalin oli hylännyt Kuusisen linjan ja samalla hän oli luopunut yrityksestä tehdä Suomesta sosialistinen kansantasavalta.

Kun rauhanneuvottelut olivat jo loppuvaiheessa, saatiin Helsinkiin liittoutuneiden viimeinen tarjous, jossa ehdotettiin 57 000 miehen vahvuisen armeijan lähettämistä Suomen avuksi. Näistä joukoista 15 000 miestä olisi lähtövalmiina maaliskuun 15. päivänä ja loput rautateiden kuljetuskyvyn mukaan. Sen lisäksi uhattiin Kauko-Idässä pommittaa Neuvostoliiton Bakun öljylähteitä.

Rintamatilanteen heikkeneminen, Ruotsin ja Norjan maaliskuun 2. päivänä antama ilmoitus siitä, että ne eivät sallisi liittoutuneiden läpikulkua, ja lisäksi avun hitaus ja riittämättömyys olivat pakottamassa rauhanteon hyväksymiseen. Suomen hallitus hyväksyi periaatteessa Neuvostoliiton rauhanehdot ja pyysi aselepoa. Neuvostohallitus oli heti valmis rauhantekoon, mutta ei suostunut aselepoon, koska rintamatilanne oli sille suotuisa.

Niin Suomen rauhanvaltuuskunta saapui Moskovaan maaliskuun 7. päivänä. Alueluovutukset osoittautuivat entistä suuremmiksi. Hallituksemmekin jakautui mielipiteissään, mutta ylipäällikön todettua rintamatilanteen kestävämmäksi ja avun olevan liian hidasta, ehdot hyväksyttiin ja rauhansopimus allekirjoitettiin maaliskuun 13. päivänä kello 1 yöllä. Aseet piti vaieta kaikilla rintamilla samana päivänä kello 11. Mutta Neuvostojoukoissa oli tiedonkulku ilmeisesti hitaampaa, koska heidän tulituksensa eräillä rintamaloikoilla jatkui vielä pitkään 11:n jälkeenkin.

Rauhan ensireaktiot aiheuttivat helpotuksen tunteen, että nyt tämä epätaainen tulimyrsky loppui. Mutta suutumus ja suru valtasivat mielen, kun kuultiin hirvittävän raskaat rauhanehdot: 12 prosenttia maamme pinta-alasta jäi vieraisiin käsiin ja siellä asuneiden 420 000 asukkaan kaikki omaisuus, kolme kaupunkia, kaksi kauppa-

laa, 260 000 hehtaaria peltoa, metsää 2,5 miljoonaa hehtaaria, sähköenergiasta 17 prosenttia, selluteollisuudesta 16 prosenttia sekä 3 000 korkeatasoista sairaalapaikkaa, Saimaan kanavan vesireitti, vuoriteollisuuslaitoksia, kulttuuri- ja lomakohteita, noin 1 000 kilometriä rautateitä kalusteineen ym.

Nuorta ihmisvoimaa menehtyi 24 923 ja haavoittui 43 557 eli päivittäin kuoli melkein 240 miestä. Tuhoisia olivat venäläistenkin tappiot ja niistä on olemassa ristiriitaisia tietoja. Suomalaisen arvion mukaan noin 200 000 neuvostosotilasta menetti henkensä välittömästi sotatoimien seurauksena. Tähän arvioon perustuen noin 600 000 neuvostosotilasta haavoittui, eli kokonaistappiot kohoaisivat lähes 900 000 mieheen.

Suomalaiset ottivat vangeiksi 5 600 neuvostosotilasta. Erään saksalaisen arvion mukaan Neuvostoliiton kokonaistappiot olivat noin 1 miljoona miestä, joista 273 000 kaatuneina. Neuvostoliitto on itse ilmoittanut tappioikseen 48 747 kaatunutta ja 158 863 haavoittunutta.

Suomesta tuli 1939 suurvaltojen tahdoton maksuväline. Mutta kolme- ja puolimiljoonainen kansa, vähin ja puutteellisin asemin, teräksisin hengenvoimin, asettui vertaansa vailla olevalla yksimielisyydellä vastustamaan kaksi- ja puolisataamiljoonaisen valtion aggressiivista maahamme tunkeutumista vastaan.

Lopuksi voidaan sanoa: talvisota oli kansamme historiassa tapahtuma, jolle ei löydy vastaavanlaista vertauskuvaa minkään muun kansakunnan historiasta.

Reino Söder

Lähteet: Itsenäinen Suomi, Suomi sodassa ja Karjala-lehti

Suvannon ja Vuoksen itäosan linnoittaminen erityisesti 1918-1924

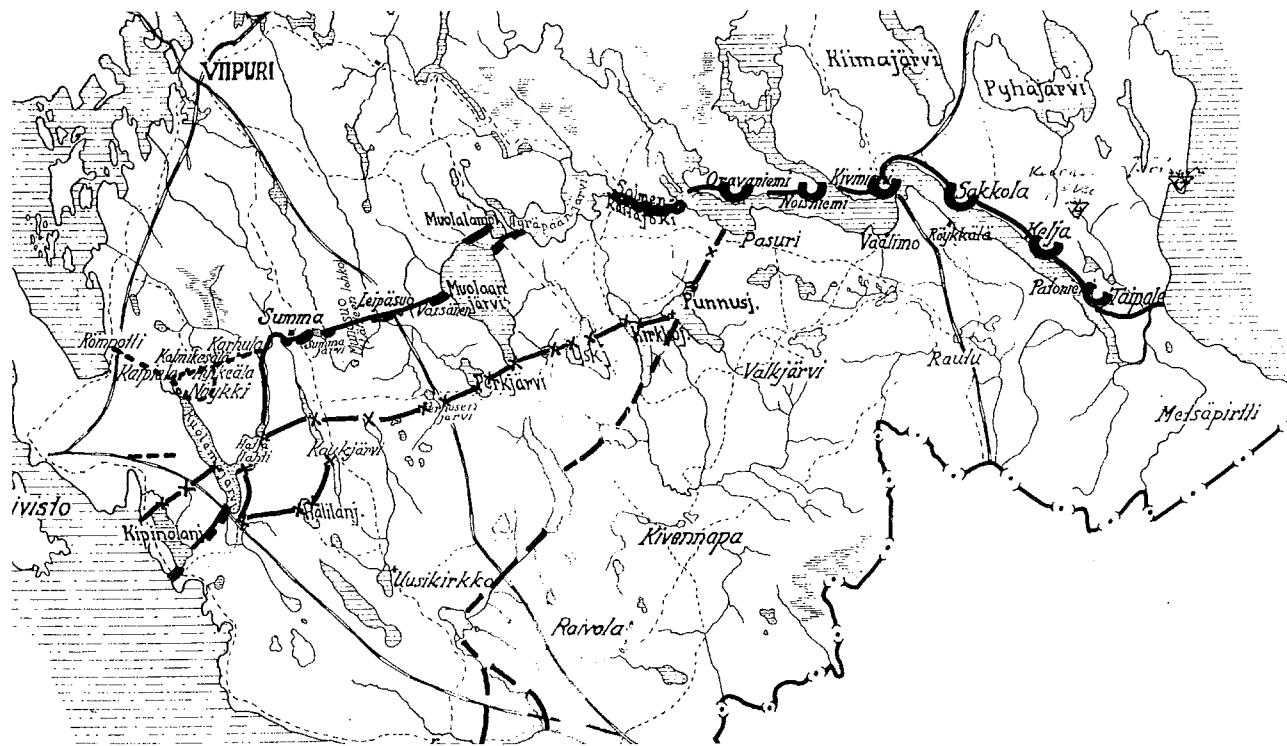
Välittömästi Vapaussodan jälkeen alkoivat Suomen puolustusvalmistelut erityisesti Karjalan Kannaksella. Tarton rauha 1920 vakiinnutti rajan. Rauhansopimuksen mukaan päätettiin tuhota Inon patterit, joissa oli yhteensä 48 tykkiä ja niistä 2/3 yli kymmenen tuumaisia Venäläiset olivat rakentaneet vahvat linnoitteet Suomenlahden perukkaan Pietarin kaupungin suojaksi mereltä päin tulevaa uhkaa vastaan hävityn Japanin sodan ja siellä menetetyt laivaston korvaamiseksi kiinteillä linnoituksilla. Ne olivat Ino, Kronstadt ja Krasnaja Gorka Inkerinmaalla.

Suomalaiset eivät uskoneet rauhalliseen kehitykseen vaan alkoivat välittömästi linnoittaa raja-alueita Kannak-

sella. Nopeasti rakennettavia piikki-lankaesteitä levitettiin maastoon ja linnoitteiden suunnittelu käynnistyi. Tämä puolustus suunnittelu oli voimaperäistä heti vapaussodan jälkeen vuosina 1918-1925. Se jatkui vasta 1931 jälkeen. Suunnitteluun osallistui eri maiden asiantuntijoita, joita oli Ruotsista, Saksasta ja Ranskasta sekä Venäjällä koulutuksen saaneita suomalaisia linnoitusalan upseereita, joista kuuluisin oli everstiluutnantti J.Chr.Fabritius. Linnoitussuunnittelijat olivat kansainvälistä joukkoa, joita nyt kai kutsutaisiin konsulteiksi.

Yleisesikunnan päällikön tehtävään tuli 16.9.1919 kenraalimajuri P.O.Enckell, joka antoi maahan saapu-

neelle ranskalaiselle sotilaskomissiolle tehtäväksi laatia järjestyksessä jo kolmas suunnitelma Karjalan kannaksen linnoittamisesta. Eri suunnitelmissa piti Länsi-Kannas linnoittaa tehokkaasti ja Itä-Kannaksella hyödyntää vesistöjen tarjoamaa estelinjaa linnoittamalla erityisesti Kiviniemi ja Taipale. Tämä suunnitelma hahmottui ns Enckellin linjaksi, johon kuuluivat itäosalla linnoituslaitteet Oravaniemessä, Noisniemessä, Kiviniemessä, Sakkolassa, Haparaisissa, Patoniemessä ja Taipaleessa. Puuttumatta linnoitussuunnitelun syvyyteen, muihin suuntiin ja yksityiskohtiin voitane todeta, että Kannaksella se muodosti kuuluisan, 1930-luvulla täydennetyn Mannerheim-linjan perustan.

Karjalan Kannaksen linnoitussuunnitelmat 1918-24.

Laatokan rannikon patterisuunnitelma valmistui jo huhtikuussa 1918. Suojeluskunta rakensi 1919 mm Kiviniemeen ja Taipaleenjoelle tykkiasemat, jotka puolustuslaitos maksoi myöhemmin. Taipaleen eli Järisevän patterin rakentaminen edistyi ripeästi. Jo 9.9.1919 oli kaksi 75 mm laivatykkiä asemissa ja 31.10.1921 niiden tilalle siirrettiin kaksi 120 mm Armstrong tykkiä, joista toinen siirrettiin Ylläpään patterille ennen Talvisodan alkua. Ylläppään ja Järisevän patterit varustettiin kumpikin lisäksi kahdella 87/K

95-kenttätykkillä. Järisevän patteri oli erityisen voimakkaan tulituksen kohteena koko talvisodan ajan. Molemmat 87 mm kenttätykit olivat kuitenkin talvisodan päättyessä ampumakuntoisia, vaikkakin vaurioita kärsineinä. Toinen näistä tykeistä on nyt sotainvalidina rannikkotykkistön museossa Suomenlinnassa.

Yleisesikunnan aloitteesta Puolustusministeriö asetti 1922 Vuoksen-Suvannon aseman yksityiskohtaista suunnittelua varten eversti V Nenosen joh-

dolla kolmen muun upseerin muodostaman komission. Komissio kävi paikalla 17.-18.9.1922 ja ehdotti samana vuonna, että sivustatuli on näiden tykkien yksinomainen tehtävä ja pattereiden on ammuttava suoralla "tähtäyksellä". Sen vuoksi tykit sijoitettiin pohjoisrannasta ulospistäville niemille mahdollisimman lähellä rantaa. Tämän takia on niiden rintamapuolustukseen sijoitettava myös konekivääreitä ja jalkaväkeä. Patterit oli suojattava "betonisuojuksilla" ja naamiotava.

Vuoksen - Suvannon aseman linnoitussuunnitelma, joka toteutettiin vv 1922-24 käsitti

	Kk.korsu	Tykki-ja kk-korsu	Tykkikorsu	Majoituskorsu	Yhteensä
Oravaniemi (Lauttaniemi) 2			1		3
Noisniemi 1			1		2
Kiviniemi 2		1			3
Sakkola 2			1		3
Kelja (Haparainen) 2			1		3
Taipale (ml Patoniemi) 10			1	1	12
Yhteensä	19	1	5	1	26

Tykkikorsuihin piti tulla kahdesta neljään pikatykkiä. Näistä vain yksi oli saatu asennetuksi Kiviniemeen 31.7.1931 mennessä. Se oli 75 mm Meller-laivatykki. Tykkikorsut olivat yksikerroksisia. Patoniemen miehistösuoijat olivat kuitenkin tykkikerroksen alla.

Linnoitustyöt pysähtyivät Karjalan kannaksella 1924 jälkeen jatkuen vasta 1930 luvulla. Suvannon alueella aloitettiin 1931 päätetyn Kaarnajoen patterin rakentaminen 1936. Onneksi se valmistui talvisotaan mennessä ja varustettiin 4 kpl 152/45 C-tykeillä. Pitkän kantaman omaavat tykit tukivat Itä-Kannaksen taistelua koko tal-

visodan ajan. Erikoisen sijaintinsa ja hyvän naamiointin johdosta patteri paljastui viholliselle vasta helmikuussa 1940.

YH:n eli ylimääräisten harjoitusten aikana syksyllä 1939 Suvannon tykkikorsut olivat unohtuneet eikä niitä heti otettu joukkojen perustamisen yhteydessä käyttöön. Tykkikorsujen avaimetkin olivat vielä siviilimiesten hallussa kunnes rannikkotykkistön edustajat "löysivät" ne. Tykkikorsut olivat ilman tykkejä. Marraskuun alussa everstiluutnantti Rikama esitti niiden aseistamista Caponier-tykeillä, joita rannikkojoukot ei kuitenkaan halunnut luovuttaa. Kenttätykkejä ko-

keiltiin, mutta ne eivät sopineet sisälle. Päämaja määräsi sitten luovuttamaan 14 Caponier- tai Nordenfelt-tykkiä, joiden kaliperi oli 57 mm. Tykkien asentaminen alkoi sodan ensimmäisinä päivinä. Myöhemmin saatiin rannikkojoukoilta tykkejä lisää. Näin kaikki tykkikorsut, Oravaniemen yhtä tykkiä lukuunottamatta, oli saatu aseistettua suunnitelmien edellyttämällä tavalla. Kiviniemeen saatiin lisäksi ylimääräisenä toinen tykki.

Valmiiden kk.korsujen konekivääreitäkin "metsästettiin" samaan tapaan. Perustetut joukot eivät olleet halukkaita luovuttamaan organisia aseita linnoitusaseiksi vaan halusivat säilyttää

niiden vapaan sijoittelumahdollisuuden itsellään. Konekiväärien puute saattoi korjaantua sodan aikana sota-saaliiksi saatujen konekiväärien avulla.

Vapaaehtoisten linnoitustöiden aikana kesällä 1939 Itä-Kannaksella rakennettiin taaempia asemia Viiksanlahden-Pyhäjärven-Laatokan alueella. YH:n aikana syksyllä 1939 aloitettiin kenttälinoityöt mm. Kiviniemen silanpääasemassa (Saijanjoki-Ilmamäki-Röykkylä) ja Taipaleessa (Kirvesmäki-Terenttilä). Kenttäarmeijan joukot tekivät nämä työt.

Sodan aikana IIIAK:n komentaja esitettiin, että Taipaleen tukilinjaan Volosula- Taipaleenjoensu on saatava ainakin kymmenkunta betonista tehtyä tulipistekorsua. Kannaksen armeijan käski 10-12 betonikorsun rakentamisesta 6.2.1940. Nämä olisivat olleet pieniä konekiväärikorsuja. Rakentaminen ei ehtinyt alulle 13.3. mennessä. Joukot itse rakensivat sodan kestäessä

etulinjan taakse taaempia asemia, joista laajin lienee ns. Takalan linja.

Tykkikorsujen johtosuhteet olivat mielenkiintoiset. Varsinaisesti ne kuuluivat Laatokan meripuolustuksen rannikkojoukkoihin, mutta käytännössä saivat tehtävänsä vastuualueen rykmenteiltä ja niiden alaisilta joukoilta. Lauttaniemen tykkikorsun päällikkönä JR 26:ssa oli merikadetti Jorma Haapkylä, joka kontra-amiraalin arvoisena toimi vv 1978-80 merivoimien komentajana. Hänet oli YH:n alussa sijoitettu Kurkijoen rannikkopatterin patteriupseeriksi. Laatokan jäätyessä puolet miehistöstä siirrettiin tykkikorsuille. Hänet määrättiin Lauttaniemen tykkikorsun päälliköksi joulukuussa 1939 tammikuun 1940 lopulle asti ja uudestaan maaliskuun alkupuolella. Helmikuun siellä oli Kurkijoen patterin toinen osa henkilöstöstä. Lauttaniemen tykkikorsu oli nimeltään Ilmarinen ja Noisniemen Väinämöinen. Nimet viittaavat meri-

voimien silloisiin panssarilavoihin.

Patoniemen-Terenttilän alueelle 1920-luvulla rakennetut tykki- ja konekiväärikorsut olivat tietenkin jo teknisestikin vanhentuneita talvisodan alkaessa. Erityisesti Alcatzariksi nimetty Mustaojan suussa Taipaleenjoen rantatöyräälle sijoitetut konekiväärikorsut ja majoituskorsu olivat vihollisen hyökkäyksen ”tiellä”. Kovan painostuksen johdosta niistä piti luopua jo joulukuun alkupuolella. Koverojan luona sijainnut Niittykasematti kohtasi saman kohtalon tammikuussa 1940. Patoniemen tykkikorsu tuhoutui tykistön ankaran tulen alla tammikuussa, samoin kuin kaikki konekiväärikorsut Kirvesmäen-Terenttilän alueella. Niihin nojautuen etulinja säilyi siellä aina helmikuun lopulle saakka. Etulinja taipui sitten vähän taaksepäin sodan 13.3. loppuun mennessä.

Suvannon ja Vuoksen tykkikorsut toimivat eversti Nenosen komitean vuonna 1922 tekemän arvioinnin mukaisesti tulittaen sivustaan rantaviivan tuntumaan. Tämä toteutui erityisesti Keljan taistelun aikana 25.-27.12.1939 jolloin Kekinniemen tykkikorsun tykit pystyivät sivustatulella tulittamaan ohitse hyökkävää vihollista. Tykkikorsulla oli merkittävä osuus hyökkäyksen torjunnassa. Tämän vihollinen oli arvioinutkin. Se yritti eliminoida tykkikorsun sekä ilmapommituksin että tykistötulella jo ennen Keljan hyökkäystä ja ennenkaikkea sen aikana onnistumatta siinä. Muille tästä länteen sijaitseville tykkikorsuille ei tullut vastaavia torjuntatehtäviä. Olemassaolollaan ne heikensivät vihollisen halua hyökätä järven selkien yli. Ne täyttivät tehtävänsä ennalta ehkäisevästi niin kuin oli suunniteltukin jo pari vuosikymmentä ennen.

Teuvo Kuparinen

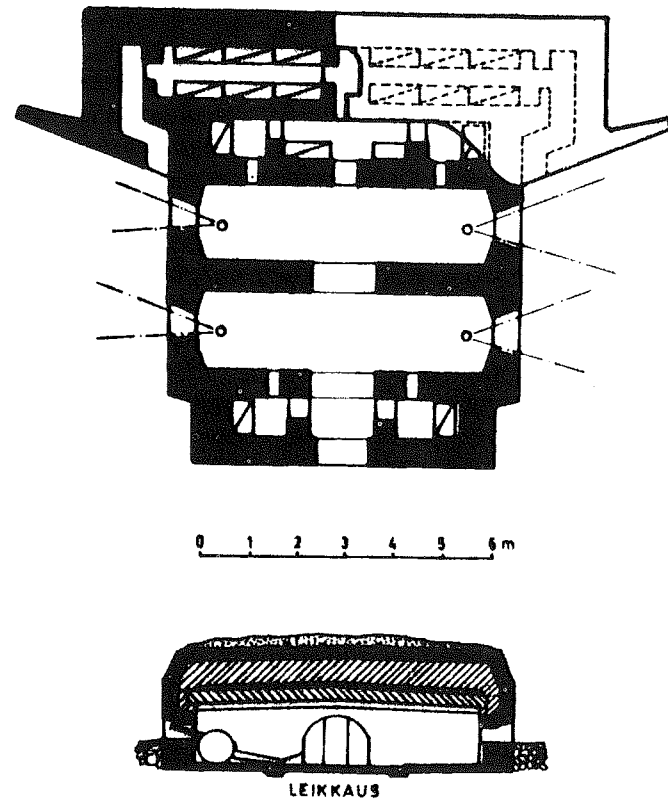
Pääasialliset lähteet:

Reino Arimo Suomen linnoittamisen historia,

Paavo Susutaival Karjalainen pataljoona (Er.P 6) talvisodassa, 1963 Porvoo

Sotatieteen laitos Talvisodan historia 1, 1977 Porvoo

Sota-arkisto Yleisesikunnan arkisto 1918-24

Suvantokomitean 1922 tekemän esityksen mukaan Vuoksen itäpäähän ja Suvannon pohjoisrannan niemiin rakennettiin tykkikorsut neljää 76 mm pikatykkejä varten. Tykkien ampuma-alue oli suunnattu rannan suuntaisesti molemmille sivuille. Lähisuojausena oli kaksi konekivääriasemaa, paitsi Noisniemessä yksi. Talvisodan alussa tykkikorsuihin asennettiin 57 mm Nordenfelt tai Caponier-tykit.

Konekiväärikorsu nro jäänöksii. Sen tulialue oli Taipaleenjokea vastavirtaan, pohjoiseen päin. Kuvan oikeaan reunaan kätkeytyvän Mustaojan takana oli konekiväärikorsu nro 1, josta ammuttiin Taipaleenjokea myötävirtaan, lossille päin eli ristiin nro 2:n kanssa. (SA-Kuva).

Patoniemen tykkikorsu talvisodan taistelujen jäljiltä. Takana näkyy Riiskan Kiisinranta ja kirjoittajan äidin nuoruuden maisemaa, mm. Karppasten kotitalo. Molemmat kuvat on ottanut luutnantti T. Räsänen 1942. (SA-Kuva).

Vantaan sotaveteraanit järjesti viime heinäkuussa matkan Laatokalle ja Ääniselle. Vantaalta 12.7. liikkeelle lähtenyt retkiväki suuntasi kohti Vaalimaata ja Viipuriin, ja Terijoen kautta Pietariin.

Pietarissa oli lyhyt kiertoajelu, jonka jälkeen satamaan ja majoittuminen laivaan. Laiva nimeltään Peterburg oli niin iso, ettei yhteen valokuvaan mahtunut. Laivassa oli kolmesataa ilmastoitua kahden hengen hyttiä. Vantaalta meitä oli täysi bussilastillinen vantaalaisia veteraaneja. Meitä Sakkola-Seuran jäseniä oli kaksi pariskuntaa mukana matkalla. Muita matkustajia oli ympäri Suomea; yhteen laivaan mahtui noin 600 matkajaa ja laivoja oli ainakin kaksi.

Meidän laivamme kulki Pietarista Nevajoelle ja kohti Laatokkaa ja edelleen Valomoon, jonne saavuimme seuraavana aamuna. Valamossa opas tutustutti meidät ympäristön nähtävyyksiin sekä uuden Jerusalemin luostariin ja Öljymäkeen. Sitten pienemmät, ns. yhteysalukset kuljettivat meidät pienissä ryhmissä Valamon pääluostariin. Siellä naisten piti peittää päänsä ja käyttää pitkää hametta – kietaisuliinoja oli luostarin ovella tarjolla. Miehilläkin piti olla jalassa pitkähousut.

Illansuussa lähdimme Valamosta kohti Syväriä, ensin Syvärijokea pitkin Äänisjärvelle. Syvärin voimalaitoksen kohdalla eräs naismatkustaja sai lämpöhalvauksen ja hänet jouduttiin jättämään sairaalaan, kun laivalle hälytetty ambulanssivene tuli häntä hakemaan. Paluumatkalla nainen otettiin

Sotaveteraanit Laatokan ja Äänisen aalloilla

Kizin 22-kupolinen kirkko.

taas mukaan.

Äänisellä laivamme rantautui Kizin saarelle, jossa tutustuttiin saaren erittäin mielenkiintoisiin nähtävyyksiin – kuten saaren upeaan 22-kupoliseen kirkkoon. Kirkon kupolit olivat hopean hohtoiset. Oppaan mukaan kirkkoa rakennettaessa ei ole käytetty yhtään naulaa. Pitäneekö paikkansa?

Paluumatkalla poikkesimme Äänislinnaan eli Petroiskoihin. Siellä oli kiertoajelu ja teatteriesitys ja käynti tietysti paikkakunnalla kaatuneiden sankarihaudalla. Petroskoista jatkettiin

taas Syvärinjoelle ja kohti Pietaria. Syvärin voimalaitoksen kohdalla rantautuessamme oli mahdollisuus käydä uimassa odotellessa sairaalasta palaavaa matkustajaamme. Hän olikin jo hyvässä kunnossa, valitettavasti vain paljon jäi näkemättä.

Aamulla olimme taas Pietarissa, jossa bussit olivat matkalaisia vastassa. Kotimatalla teimme vielä ostospäädyn Viipurin torilla.

Mielenkiintoista matkaa suosittelee toisillekin

Urho Kallonen
Vantaa

Laiva Peterburg oli niin valtaisa, ettei mahtunut kerralla kuvaan.

Raision upseerit ja naiset Sakkolassa

Raision reserviupseerit puolisoineen tekivät keskikesän helteillä retken Karjalan kannakselle. Tuki-kohtana oli Sakkolan pitäjässä, Kiviniemen kosken varrella oleva hotelli Losovo.

Matkan tekemisestä oli pöytäkeskusteluissa puhutti jo parisen vuotta, ja nyt se saatiin toteutettua. Matkalle osallistui kaikkiaan 24 henkilöä.

Tiukkaa aikataulua eikä reittiä laadittu, vaan matka tehtiin tietyissä raameissa osanottajien ehdoilla. Muutamat olivat käyneet ko. seuduilla ennakoin, joten toinen tiesi toisista asioista ja toinen toisista. Majuri evp. Veikko Levander oli nähnyt etukäteen paljon vaivaa kootessaan talvi- ja jatkosodan taistelupaikkoihin liittyvää tietoa. Karttamonisteen vielä elävöittivät Veikon esityksiä.

”Pakollisen” pysähdyksen jälkeen Viipurin torilla ja hotelli Drusbassa matkamme jatkui kohti Muolaanjärveä, jonka pohjoispuolelle kulkenelle Mannerheimin linjalle pysähdyimme. Paikalla on vielä venäläisten talvisodan päätteeksi räjäyttämisiä asema. Viitteitä tulevasta antoi jo tässä vaiheessa se yhteishenki ja mahtava tunnelma, joka vallitsi koko matkamme ajan. Kentäkeittiö oli pystyssä yhdessä hetkessä ja kuluneena kesänä harvinainen, muutaman tovin kestänyt raju ukkoskuuro ja salamointi antoi oman lisänsä tunnelmaan – ikään kuin palanpainikkeena hernekeiton ja Marskin ryyppyn kera. Tämän jälkeen matkasimme majoituspaikkaamme ja valmistauduimme kohti seuraavan päivän seikkailuja.

Toisen päivän ensimmäinen kohteemme oli Sakkolan kirkonmäki. Kirkonmäellä oli monen mielestä matkamme vaikuttavin tapahtuma laskiesiamme Raisiossa itse tekemämme havuseppeleen sankarivainajien muistomerille. Tilaisuuden aloitti yhdessä laulettu Veteraanin iltahuuto Pekka Vahalan laulaessa soolo-osuudet. Seppeleen laskivat Riitta ja Risto Nikko-

Seppeleen Sakkolan kirkonmäen sankarivainajien muistomerille laskivat Pertti Hyvärinen (vas.) Sirkka Hyvärinen, Riitta Nikkonen ja Risto Nikkonen.

nen sekä Sirkka ja Pertti Hyvärinen muun joukon seisossa paririvissä kunniottamassa sankarivainajien muistoa. Riitan isä Lauri Lamppu on kotoisin Sakkolan Ojaniemestä ja Sirkan isä Yrjö Paussu Sakkolan Riiskasta. Marja-Liisa Suominen lausui Eino Leinon runon ja lopuksi laulettiin Isänmaan virsi.

Matkamme jatkui sitten kohti Käkisalmen vanhan linnan raunioita ja Kalhiosaaren kasinon uimarantaa. Itse kasinolta oli jäljellä vain muutama kivirappunen.

Seuraava kohteemme piti olla Taipaleenjoen suu ja kuuluisat talvisodan taistelupaikat. Sinne emme lähteneet suinkaan isoja maanteitä pitkin, vaan Laatokan länsirantaa kulkien. Sortanlahden laivastoaseman ohitettuaamme

alkoi tie käydä arveluttavan kapeaksi. Pysähdyimme ja jälleen syntyi hetkessä herkullinen ruokapöytä keskelle luontoa asianmukaisesti kristallimaljakoin ja kedon kukkasin koristeltuna. Jatkoimme matkaa, mutta mitä pidemmälle kuljimme, sitä pienemmäksi kävi tie ja pientä hermostuneisuutta alkoi esiintyä. Kaksi tiedustelijaa kulki edellä ja lopulta kävi niin, että linja-automme teki niityllä ”uukkarin”. Reitin mahdollisuus tuli todettua ja Taipaleeseen tutustumisen jäi seuraavaan päivään. Illalla meillä oli tilaisuus viettää iltaa Hämeestä olevan seurueen kanssa, jossa oli myös veteraaneja. Tilaisuuteen sopivat laulut ja keskustelut saivat osanottajat liikuttumaan. Laulu kuului muutenkin oleellisesti matkamme ohjelmaan.

Viimeisen päivän aamuna pakkasimme laukukamme ja lähdimme kohti Taipaletta. Veikko Levander selvitti meille asiantuntevasti Taipaleenjoen taistelut. Todella kovista Taisteluista ovat vielä kertomassa karua kieltään taisteluhaudat ja –asemat. Uiminen Taipaleenjoen ja Laatokan yhtymäkohdassa oli virkistävää, vaikka paahtavassa helteessä melkein lepakonkokoiset paarmat hieman häiritsivät.

Matkamme jatkui kohti Viipuriä. Suunnittelemaamme tutustumista Summan taistelupaikkoihin emme ajan puutteen vuoksi ehtineet toteuttaa, mutta Tali-Ihantilan kuuluisissa jatkosodan päätöstaistelujen maisemissa kävimme tutustumassa. Tämän jälkeen oli vielä käynti Monrepossa ja kotimatka alkoi.

Matkamme oli kaiken kaikkiaan varsin onnistunut, vaikka se tehtiin ilman ammattiopasta. Muisteluilta pidettiin syyskuussa ja yksissä tuumin päätettiin tehdä uusi matka tulevana kesänä. Kohteena olisi Suomussalmi-Raateen-tie ja Äänisen Karjala.

Risto Nikkonen
matkanvetäjä

Heinäkuun puolessa välissä reissasimme jälleen Sakkolan Haparaissa. Yleensä matkassa on aina ollut ensikertalaisia ja olemme joutuneet paljolti esittelemään heille vanhoja tuttuja "perinnepaikkoja". Tällä kertaa oli tuuria ja kaikki mukana olleet olivat jo kokeneita "haparoisia". Niinpä saatimmekin lähteä vaeltelemaan kokonaan aiemmin kulkemattomia reittejä. Toki päiväreisuilta olisi paljon muutakin kerrottavaa, mutta muistellaan vain päivää jolloin lähdimme haeskelemaan Likolampea Haparaisten takamaalta. Oletettavasti harvempi on Likolammelle kotiseuturetkillä ehtinyt ja kuitenkin se on monille tuttu lapsuus- ja nuoruusvuosilta, jolloin lammen läheltä korjattiin heinää ja järven takaa noudettiin mustikkaa ja puolukkaa.

Olen koittanut jäljittää tietoa, mistä Likolampi olisi saanut paikannimensä. Täällä Hämeessähan Likolammeksi tai likopaikaksi kutsutaan vesialuetta, jossa on suoritettu pellavanliotusta ja yleensä veden pohjasta löytyy vielä liotuksessa käytettyjä seipäitäkin. Kannaksella likolampi voi yhtä hyvin olla seitsenselkäisen risuäkeen liotuspaikka. Risuäes valmistettiin oksaisesta katajasta tai kuusesta ja sitä käytettiin maan möyhennysmuokkauksessa. Äkeen kerrotaan pysyneen kauan käyttökuntoisena kunhan vain äkeen piikejä muistettiin kunnolla liottaa ennen töiden alkua. Yleensä taloissa oli useammanlaisia äkeitä eri töitä varten.

No, jäljimme siis Rapamäen päällä Nuoran Markun bussista ja Kermisenmäen kautta suunnistimme Korvenkolkalle. Päätimme ensin pistäytyä Korvessa tutuksi tulleen venäläisen pariskunnan luona, jotta voimme raskaista kantamuksista jättää ainakin taloon jäävät tuliaiset. Korkkisen (Karvasen) mökillä isäntä jo odotteli meitä ja portista avattiin jo hyvissä ajoin molemmat puolet sekä babuskaa huudeltiin kovasti. Babuska oli läheisessä metsässä keräämässä puolukanlehtiä saikka-aineiksi talven varalle. Babuska riensi koreineen mökille ja talonväki laittoi meille aika kestit. Vuosi vuodelta tarjoilu on runsaampaa ja nykyisin nautimmekin sajut jo vilpoisessa kesähuoneessa, kun vielä takavuosina se

Likolampea etsimässä

tarjoiltiin meille piha-alueen ulkopuolella metsän siimeksessä. Tarjoilu alkoi isännän vodkasnapeilla (joista ei saa suin surminkaan kieltäytyä). Välillä saatiin sitten sajut, polakkaa, metwurstia, kurkkua, Suvannosta nostettua kalaa ja maustekakkua. Aina välillä kilautettiin laseja uudelleen. Tarjoilun lomassa saimme kuunnella lähinnä isännän muisteloita Portovojesta (siis Haparaista). Valitettavasti tunnistamme vain sanan sieltä täältä emmekä oikein pysy mukana. Olemme kuitenkin matkanneet aiemmin Uhtuan karjalaisen Olga Evdokimovan kanssa täällä ja olen tunnistavinani, että isäntä kertoilee samoja vanhoja muisteloita kuin ennenkin. Lopulta tarjoilu päättyy ja saamme vielä tustua talonväen uusiin rakennus-projekteihin ja upeaan puutarhaan. Puutarhavigjelyn onnistumisesta olemme erityisen iloisia, koska olemme jo pitkin matkaa surreet miten nämä ihmiset voivat selvitä talven yli, kun metsissä ei ole kuin kuivia marjoja ja kaikki kasvu kärsii kuivuudesta. Tuskinpa kannaksenvenäläisten suosimia sieniäkään oikein tulee. Näillä ystävillämme ainakin riittää säilöttävää. Halailimme lopuksi ja talonväki kertoo, että olemme aina heidän sydämissään. Heistäkin on tullut meille jo kuin sukulaisia ikään. Lupamme tulla taas ensi kesänä ja muistamme heitä talven aikana postilähe-

tyksellä.

Pienenä kuriositeettina mainittakoon, että myös Kermisenmäellä odoteltiin Etuahan väkeä. Pettyneinä ihmiset huutelivat peräämme, että "eivätkö he tulleetkaan?". Ihmiset ovat siis oppineet jo vanhoja haparoisia oikein odottamaan.

Korvesta tullessa katsastamme vanhat Kopperoisen ja Loposen paikat. Vanha tiilistä ja uuninluukuista väkertämämme muistomerkki uhmaa Kopperoisen paikalla ansiokkaasti aikaa ja Loposen kiviaidan peruskivet ovat yhä näkyvillä. Pajarin Katrin paikalla on pari vanhaa omenapuuta ja koko piha-alue aidattu. Isäntä on kertonut, että siihen ruvettaisiin mahdollisesti rakentamaan. Aidan sisällä on jo puutarhavigjelyä, muttei asutusta. Tien varrella on kolmen Hynnän talojen paikat, mutta ne tunnistaa vain pihlaja-angervoista ja valeleimuista, jotka ovat maa-merkkeinä. Leppäsen, Kekin, Meskasen, Kermisten, Lankisen ja Hiiren paikkoja ei erota enää oikein mitenkään.

Torv'suon aukealla Kopolan Meerille yht'äkkiä välähtää, miksi Torv'suo näyttää niin avaralta? Useana vuonna etsimämme Nurmoisten niityt on yhdistetty Torv'suohon! Olimme luulleet, että niityt ovat metsittyneet umpeen, mutta päinvastoin loppukin metsä on kaadettu ja alue ajettu yhdeksi isoksi aukeaksi.

Hiiren paikan kulmalta lähdemme Kylmäojalle ja Saapruun johtavalle Suurmaantielle. Ensin teitä on olevinaan kolmekin rinnan, mutta vähitellen ne kaikki yhdistyvät samaksi. Sakkolan tuvat-kirjasta olemme arvioineet matkan Likolammille olevan tältä kohden n. puolitoista kilometriä. Matkalla Meeri muistelee puolukkamatkoja lammen taa, kun pappa kantoi suurta pärekoppaa, johon sitten pienemmät keräysastiat käytiin kaatamassa. Puolukasta tultiin vasta kun pärekoppa oli täysi ja siellä oltiin aina isolla porukalla. Saaprusta Meeri myös polki pyörällä hakemassa miesväelle tupakkaa. Oli siinä pehmeällä tiellä sotkemista.

Ilma on hiostavan kuuma, varmaan yli kolmekymmentä astetta. Markku kertoi jäädessämme bussista, että ulkona oli silloin + 26 astetta. Tie on erittäin pölyävää ja hienoa hiekkaa, joka leijuu kaikkialla ja tunkeutuu niin kaskeihin, kameroihin kuin vaatteiden allekin. Naiset päivittelevät kenkiään ja sukiaan, ja kieltämättä ne näyttävätkin vähemmän edustuskelteisiltä. Kaikki evästarpeemme ovat isossa rinkassa, jota kannamme vuorotellen. Lisäksi on pari kassia kylmiä juomia, jotka tyhjennysketkellä osoittautuvat enää vähemmän kylmiksi.

Taivallettuamme mielestämme ainakin kaksi kilometriä ei järveä edelleen näy. Alkaa esiintyä valitusta helteestä, paarmoista, janosta, väsymyksestä. Herää epäily myös, josko tien paikkaa on sittenkin muutettu eikä järvi enää osu tien varrelle tai sitten voi olla, että koko lampi on kuivatettu?

Ehdotan ryhmälle juoma- ja lepo- paussia kohdassa jossa tie ylittää kuivan puronuoman. Oletan sen olevan Lepp'oja. Muun porukan rynnissä pusikkoon lähdem metsään kameroineeni ja seurailen puronuomaa. Rannat ovat täynnä reheviä saniaisia ja sananjalkoja; on tässä ainakin joskus ollut vettä. Yllättäen metsässä on myös suuria kivimuodostelmia, vaikka tieltä katsoen metsä on tasaista mäntymetsää. Seurattuani uomaa noin puolikilometriä maasto muuttuu kosteamman oloiseksi ja löydän rehevimmät mustikkapaikat mitä koko matkan aikana saamme nähdä. Sinipunaiset suunpielet paljastavat myöhemmin toimeni met-

sässä.

Maasto tulee koko ajan suomalaisemmaksi ja joustavammaksi jalan alla. Alan uskoa olevani lähellä Likolampea. Ja kuin vahvistukseksi alkaakin puiden välistä pilkottaa vedenvälketä. Etenen ja kohta edessäni on huikean upea järviuokea; Likolampi.

Maisema on aivan koskemattoman näköistä ja autiota. Ihan kuin kukaan ei olisi siellä aiemmin käynytään. Kuvailen rannalla aikani ja ihailen luonnon rauhaa. Voisin istua alaskin, mutta tiedän toisten odottavan.

Palaan metsän kautta siihen suuntaan, missä oletan tien olevan. Tie ei olekaan lopulta kaukana, mutta silti levähdyspaikallemme on vielä lähemmäs kilometri. Kerron muille järven löytymisestä ja hämmästyks on melkoinen

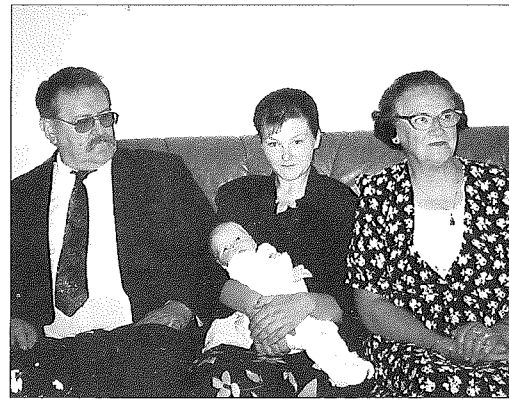
kun kuvailen järven mittasuhteita. Tämä lienee ensimmäinen Karjala-löydöksemme joka osoittautuu muistikuvi suuremmaksi.

Syömmen lopuksi eväät tien varrella ja paahtavan auringon alla palailemme Rapamäelle. Tähän kartalla lyhyen näköiseen kierrokseen meni todellisuudessa kahdeksan tuntia. Epäilimme, josko Korven isännän snapsilla oli asiaan vaikutusta? Onneksi Nuoran Markku oli muun ryhmän kanssa myöhässä ja ehdimme vielä pistää Rapamäen päällä pitkäksemme roskakuopan laidalle. Paikalliset tuorerehun tekijät vilkaisivat kyllä toisenkin kerran urheita, mutta uupuneita Likolammen löytäjiä, jotka retkottivat roskakuopassa.

Jouni Koivisto

Neljä sukupolvea

Neljän polven potretissa tällä kertaa Maila Haajanen, os. Ahonen, poikansa Matti Haajanen, tyttärensä Maria Haajanen ja hänen tyttärensä Inka Cilla Charlotta Huoponen Hartolasta.

85 vuotta täytti 29.6.1999 Matti Nuora Nokialla. Hän on syntynyt Sakkolan Petäjärveltä.

80 vuotta täytti 7.7.1999 Hilka Kuparinen, omaasukua Kuparinen (kuvassa vas.) ja 80 vuotta täytti Laina Nuora, omaasukua Kuparinen (oik.). Kaksossisarret ovat syntyneet Sakkolan Lapinlahdelta. Hilka asuu nykyisin Lahdessa ja Laina ja Matti Nokialla.

Karjalaisen käsityöperinteen iloista kirjoa

Ajatuksia käsityönäyttelyn herättämänä Lempäälän kansalaisopistolla syyskuussa 1999.

Mitä "nykyperinteen" taustalta avautuu?

Karjalan Kannas oli läntisen ja itäisen kulttuuripiirin kohtausaluetta, jolloin vaikutteita omaksuttiin omien kulttuuripiirteiden läpi sulauttaen useasta ilmansuunnasta, mutta erityisesti idästä ja etelästä Baltiasta.

Perinteisen karjalaisen kädentaidon rikkaus näkyy tekniikoissa, muodoissa, väreissä ja toteutuksessa.

Varhaisia maaseutukulttuurin elinkeinoja olivat Kannaksen alueella karjanhoidon ja kaskiviljelyn lisäksi kalastus ja metsästys. Asiakirjoista löytyy mainintoja mm. sepän ammatin harjoittamisesta, samoin räätälin, suutarin ja nahkurin ammasteista. Savenvalanta oli keskittynyt tietyille alueille. Kuitenkin näitä ammattilaisia oli harvassa, eikä kaikilla ollut varaa teettää valmiita tuotteita. Tavallista olikin, että elinkeinoihin liittyen kotitarpeeksi valmistettiin itse kaikki mahdollinen omista raaka-aineista.

Työt jakaantuivat selkeästi miesten ja naisten töihin. Väkeä työhön oli riittävästi, koska perhekuntaan kuului usein useita sukupolvia ja muuta lähisukua, jolloin tietoja ja kokemuksia oli käytössä monipuolisesti.

Suuremmat työrupeamat, kuten heinäkorjuu tai viljanleikkuu ja lyhteitten sitominen saatettiin tehdä kyläkunnittain talkoilla. Nuotanveto apajilla tapahtui osakkaitten yhteistuumin. Lapset olivat kykyjensä mukaan mukana ja työntouhussa oppien ja harjaantuen paitsi työntekoon myös kasvaen sosiaaliseen yhteisöön vastuuosallistaviksi osallistujiksi. Jokaisen työpanos oli tarpeen ja arvostettu.

Käsitöistä erilaiset puutyöt, tuohi-, köysi- ja nuoratyöt, sepäntyöt sekä

nahanmuokkaus ja parkitseminen olivat miesten tehtävänä. Taitavimmat suutaroivat perheensä kengät. Tarvittavaan pikilankaan saatiin piki tervanpoltton sivutuotteena. Naisten käsityöt liittyivät vaatetukseen ja tekstiileihin. He kehräsivät kasvattamistaan pella-vasta ja hampusta sekä keritsemistään lampaanvilloista langat ja värjäisivät ne kankaankudontaa ja ompelua varten.

NÄYTTELY KERTOO KANSANPERINTEEN ELINVOIPAIJUDESTA

Lempäälän kansalaisopistoon kootussa näyttelyssä oli esimerkkejä monista eri materiaaleista, tekniikoista ja toteutustavoista kuluvan vuosisadan alkupuolelta lähtien. Teollistuvankin aikakauden tuotteina ne viestivät kansanperinteen kunnioituksesta, säilyttämisestä ja taidon siirtämisestä nuoremmille, joko puhtaasti perinteen mukaisina tai mukailtuina valmistusajan käyttötärpeeseen. Kansanperinteen elinvoipaisuus piileekin sen myönteisessä mukautuvuudessa elättävän ajan vaatimuksiin.

Talonpoikauskulttuurissa miehet valmistivat yleensä itse työkalunsa, joilla sahasivat, veistivät, vuolivat, koversivat, sorvasivat jne. kulkupelit, reet ja sukset, hevosten länget, astiat, naisten tarvitsemat työvälineet ja usein huonekalutkin. Näyttelyssä kävijä löysikin esimerkkejä luonnossakulkijan tarkasta havainnointikyvystä, oivalluksesta, miten juurakko tai oksanmuoto on piirtynyt ensin veistäjän mielessä valmiiksi esineeksi. Rasiat ja kulhot saavat usein alkunsa sopivan muotoisesta pähkistä tai puusta.

Kopeljakku, pieni kolmijalkainen jakkara on voinut olla yhdestä oksaisesta rungonkappaleesta tehty.

Päretöihin kuuluu naperkka, pieni sangallinen astia, joka on punottu ko-

ria harvemmaksi. Näytteillä ollut on aikoinaan käytetty perunannostossa.

Evakkomatka-arkkujen mallit palautuvat keskiajan lopulle, jolloin ne saapuivat saksalaiskauppiaiden välityksellä Suomeen. Arkku on vanhimpia huonekalujamme: ajalta, jolloin sisustus oli muutoin kiinteää. Niitä käytettiin istuimina, pöytinä, morsiusarkkuna, tavarankäilytykseen ja kuljetukseen maalla ja merellä. 1920-luvulla matkalaukku syrjäytti arkun lähes kokonaan. Mutta malli elää yhä: korulippaissa ja rasioissa!

Kalastusta harjoitettiin verkoin, ryssin ja erilaisin pyydyksin. Verkot kudottiin käpyjen avulla vahvasta pella-valangasta, esillä ollut rysänlielu perinteisesti hampulalangasta. Silmäköko määrättyä käytettävän puupalikan vahvuudesta. Verkko koottiin puikkarilla, jolta se myös laskettiin veteen.

Karjalaisia jalkineita olivat nahasta valmistetut pohjatut pieksusaappaat, kippurakarkisina lapikkaat, yksipohjaisina supikkaat tai uilot, matalat, nauhoilla kiinnitettävät lipokkaat tai kurposet. Näyttelyssä oli tuohiset, vinokuteiset konttivirsut, jotka jäljittelevät 1500-luvulla muotiin tulleita toiveleita. Sellaisia on pidetty Kannaksen alueella kesäisin kotona työjalkineina, kaskenpoltossa, suoheinää tehtäessä tai nuottaa vedettäessä. Paikoin käytettiin toista virsun perustyyppiä: suorakuteisia paulavirsuja, joko yksinkertaisia löttöjä (Laatokan rantakaistale Sakkolan, Metsäpirtin kohdalla) tai useammasta tuohinauhasta tehtyjä virsua (Koivisto, Muolaa, Räisälä, Sakkola, Valkjärvi). Virsut muotoutuivat kuumaan veteen kasteltuina jalkaa miellyttäväksi, mutta kestivät vain parin viikon kulutuksen.

Raudanvalmistus on ikivanhaa perua. Tekniikka oli raskas ja työläs, joten raudalla oli erityinen arvonsa.

Näyttelyn vastaavia olivat Lempäälän Karjalaiset, Vesilahden Karjalaiset ja Sakkola-Säätiö.

Yleensä rauta kuljetettiin kauempana sijaitsevista sulattamoista. Suomen rautateollisuus pääsi alkuun 1600-luvulla, mutta kyläseppien pajoissa valantaa harjoitettiin vielä 1800-luvun loppupuoliskolla. Taottiin mm. hevosenkenkiä, saranoita ja nauvoja melto-raudasta, työkalujen terät karkaistiin. Muista metalleista työstettiin arvoesineitä, solkia ja koruja. Näyttelyssä oli lusikanvarresta valmistettu kinnasneula.

Etelä-Karjalan naisten käsitöiden värikkyyys ja pikkutarkka taituruus näkyy erityisesti kirjontatöissä. Mikä tehtiin, tehtiin kauniisti: hyötyommel oli samalla koristepistoa. Kirjontaan käytettiin silmäneulaa tai virkkukoukkuja. Kuviot määrättyivät tekniikasta. Näyttelyn esiliinoista yksi oli koristettu ketjuvirkkauksella, eräällä käspaikkojen ja hurstilakanoiden kirjontatekniikalla, jolloin kuviomuoto on vapaa. Kun neulalla pujotetaan lankaa etu-, kelim- ja ristipistoin palttinakankaaseen, muodostuu polveilevia aitoja, neliöitä ja ristejä. Kuvio on geometrinen. Näin toteutettuja olivat ha-

rakka-päähine ja etupistokirjontaliinat. Lisäksi tunnetaan eläin- ja kasvi-aiheita, joita on tehty tyylieltyinä tai luonnonmukaisina häivepistoin. Nähtävissä liinoissa ja pyyhkeissä oli käytetty varsi-, pykä- ja laakapistoja. Polveilepa neula ja lanka joskus miehen ohjauksessa, kuten näyttelyn puvussa, jonka nuorukainen kirjoi morsiamelleen Sakkolassa 1920.

Karjalainen revinnäinen eli nyhännäiskirjonta oli käspaikkojen, esiliinon, nästyykien, tyynyliinon ja paitojen koristelua tai sillä korvattiin harakka-päähineen kirjonta. Lakanoiden ristikkorevinnäiset olivat suuritöisiä taitonäytteitä. Tämä kirjontalaji toteutetaan kankaasta lankoja poistaen ja reikiä päämäten ja täyttäen muurahaisenommel-, side-, pykä-, paula- tai parsinpistoin. Työ suoritettiin Karjalassa isossa suorakaiteen muotoisessa kehikossa. Sovelluksina esillä olivat pienet liinat, pyyheliinapeitto ja tyynynpäällinen.

Pohjaompeluliinoja oli useita näytteillä. Niiden aukkokuviot on saatu

aikaan kirjontalankaa ommellessa kiristäen. Tulos muistuttaa revinnäistä.

Pitsinnypläystaito tuotiin maahamme lähinnä Ruotsin kautta 1500-1600-lukujen vaiheilla. Karjalaisia pitsejä kutsuttiin nytyingeiksi, nypläystä papeloinniksi. Pellavalanka eli rihma kerittiin puisille papeloille, joiden avulla nytyinki valmistui täytetty nytytinkipussi alustana. Työn keskellä ei käytetty neuvoja, mistä osittain johtuu nytyingeille ominainen tiheys. Ne olivat monin paikoin värillisiä jopa kirjavia. Kuviomalli ilmaantui tekijänsä mielikuvista. Nytytinkiesiliinat kulki- vat arvokkuutensa vuoksi perintönä. Kestäviä nytyinkejä siirrettiin myös uusiin esiliinoihin. Paitojen olkapäille ommeltiin paikoin nytyinkejä ja leveämpiä pitsejä käytettiin saaristossa ylispaikkojen helmoissa.

Neulontatekniikoista esillä olivat puikoilla neulotut asusteet, pitsihuivi ja pojan puku Koiviston mallin mukaan sekä kinnasneulalla tehdyt neulakintaat, joiden tekniikka palautuu esihistorialliseen aikaan. Lankana oli käytetty villalankaa.

Kudontatekniikka on ikaikainen kankaan ja nauhojen valmistuksessa. Kankaanrakentamiseen ja kutomiseen käytettyjen työvälineitten mallit ja nimitykset vaihtelevat alueittain paljonkin. Nauhoja valmistettiin joko kangaspuissa tai erillisillä kudontavälineillä. Itä-Suomessa kangasta sukuloitiin loukkukangaspuilla eli pelsimillä.

Näyttelyssä oli laaja kudontatöiden valikoima pellavasta, silkistä, villasta ja sillasta. Perinteisesti karjalainen punapaino löytyi liinoista, joissa kuvio on kudottaessa poimittu lastan avulla. Enää harvoin nähtävää teko- tai sekokuittuna tunnettua "tekovillaa", sillaa nähtiin 1930-luvulla kudotussa liinassa.

Raanut ovat kudekuviollisia tekstiilejä, joista vinokuvioisia rengasraanuja on vanhastaan kudottu itäisimpinä Kymenlaaksossa. Oma tyyppinsä on itäsuomalais-kymenlaaksolainen pujotuspeite, kansan nimeämä Karjalan raanu. Kuvio saadaan ruusukas- ja kuvioraidoista, joissa on vinoneliöitä ja ristiaiheita. Ruusukassidoksinen vippe-läisraanu ja esihistoriallinen vuodepeite, ruutuvaippa olivat tyypillisiä karjalaisalueelle.

Täkanä eli lastakudos on alunperin läntisen Suomen kirkkotekstiili keskialalta. Käyttökäsitteiksi arkiintuneena sitä käytettiin peitteinä ja pöytäliinoina, myöhemmin seinävaatteena.

Karjalaisen juoksupujotuspeiton erikoisuus on, että vain kuvioden ääri-viivat poimitaan, jolloin tulos muistuttaa ompelukirjonnan kuvioaiheita.

Ryijyt kuuluivat läntiseen Etelä- ja Lounais-Suomen kulttuuriperinteesseen. Ne olivat aluksi porvarisperheissä, pappiloissa ja kylmissä kuninkaan-kartanoissa ja linnoissa käytettyjä peitteitä. Jälkimmäisten työtuissa ne tulivat vähitellen kansannaisten tietoisuuteen. Ryijynkudonnan itäisin linja kulki Kymi - Sääminki kautta, niinpä niitä ei tunnetakaan Kannaksen perinteessä. 1400-luvulta on yksittäinen tieto Viipurin linnan ryijyistä.

Kun topatut täkit 1700-luvulla syrjäyttivät ryijyn niin kaupungeissa kuin

maaseudun säätyläisten parissa, talonpoikaisväestö omaksui ryijyn ja kehitti sen taiteelliseen huippuunsa: alkoi kansanomaisen ryijyn kukoistuskausi, jota kesti 1700-luvun lopusta 1800-luvun alkupuolelle. Koristeaiheina olivat elämänpuu, ihmishahmot, kannuksenpyörä, sydän, tulppaani, geometriset kuviot ja niiden lukuisat muunte-lut.

1800-luvun puolenvälin jälkeen tämä kudontataito alkoi rappeutua, kun kestävät ja monenkirjavat luonnonvärit korvautuivat kauppoihin tulleilla, uusilla, haalistuvilla aniliiniväreillä, perinteiset kuvioaiheet jäivät pois ja mallikirjojen välityksellä ryijynkudonta levisi kokonaan uusille alueille.

1900 Pariisin maailmannäyttelystä voidaan katsoa alkaneen ryijyn renessanssin. Gallen-Kallelan "Liekki" edustaa uutta, taideryijyn kautta. Nytemmin vanhojen mallien pohjalta, teollisesti valmistetuista villalangoista kudotaan ryijyjä lähes yksinomaan seinävaatteeksi. Luonnonvärien kokeilu on suuressa suosiossa.

Näyttelyssä oli useita esimerkkejä viime vuosikymmeniltä vanhan taidon taitajilta. Joukossa oli myös puoliryijy, jollaisia on kudottu alunperin pohjoisimmassa Suomessa jäljitellen eteläisiä malleja raanupohjalle.

Kaikkille peitteille yhteistä on niiden käyttötarkoituksen muuttuminen vuodepeitoista seinätekstiileiksi.

Seinälleenosto liittyy käytännöllisesti uunien kehitykseen, aikaan, jolloin savujohdollisia uuneja alettiin muurata sisäänlämpiävien sijaan. Savun aiheuttamia vaurioita ei tarvinnut enää pelätä, vaan yhä värikkäämmiksi ja taitavammin tehdyt työt saatiin paremmin nähtäville kotia kaunistamaan ja kertomaan taitojen laadusta.

Varsinkin naisten käsistöihin liittyi laaja sosiaalinen symboliarvonsa, ja siksi tyttöjä jo piikasina opastettiin vaativiin tekniikoihin tulevaisuutta varten.

Tarja Pesonen

tutkija

Sakkola-museo -hanke

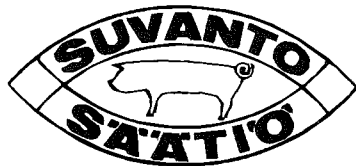
Sakkola on virtuaalisesti jälleen osa Suomea

Telehallintokeskus on myöntänyt Internet-osoitteen www.sakkola.fi Sakkola-säätiölle ja näin ollen Sakkola-museon Internet-osoite on tullut maailmanlaajuiseen käyttöön.

- Kaikki maailman tietokoneet tunnistavat nyt Sakkolan olevan Suomessa. Tervetuloa tutustumaan museon kotisivuihin, kutsuu sivuja koostanut Heikki Karjalainen.

- Sakkola on jälleen osa Suomea, ainakin virtuaalisesti!

SUVANNON YMPÄRISTÖN
KOTISEUTULEHTI

SEURAAVA
SUVANNON
SEUTU
ilmestyy
joulun alla.
Lehteen
tarkoitettu
aineisto
toimitukseen
viimeistään
perjantaina 3.12.

Kerro nuorison riennoista Sakkola-museohankkeelle

Sakkolalaisen muistitiedon keräämiseksi laaditaan kyselylehtisiä. Ensimmäinen kysely koskee autoa ja autoilua Sakkolassa. Kiitos kaikille, jotka ovat lähettäneet vastauksiaan museohankkeelle arkistoitavaksi! Seuraavaksi kysellään nuorison riennoista. Millaisiin nuorten suosimiin harrastuksiin otitte osaa? Minkälaista toimintaa seuroissa ja yhdistyksissä oli? Millaisissa yhteyksissä nuoret tapasivat toisiaan?

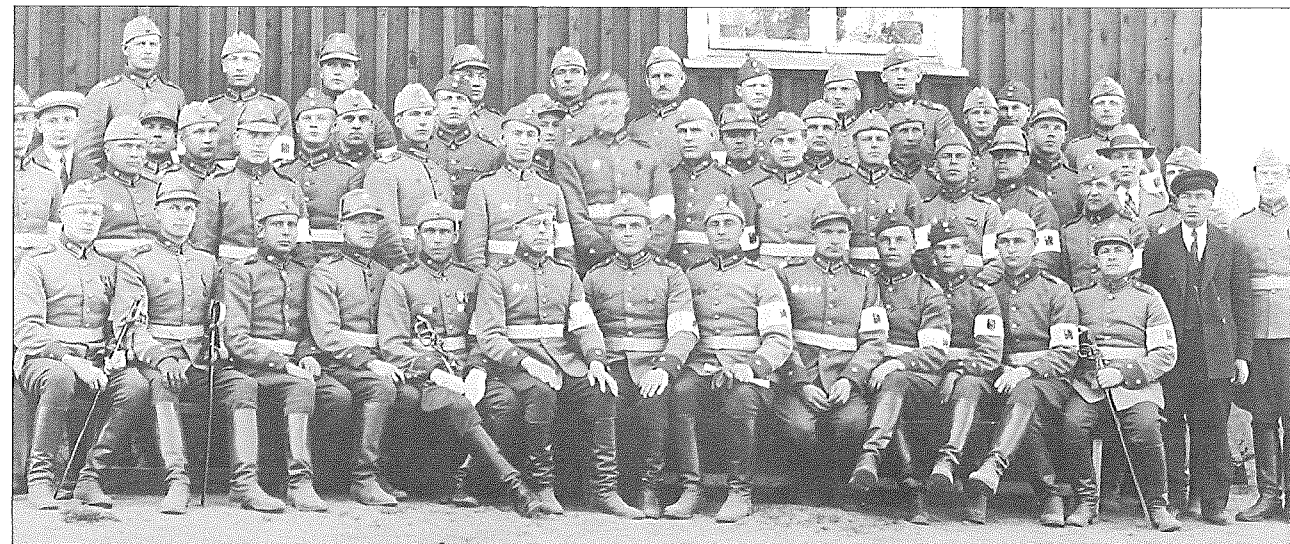
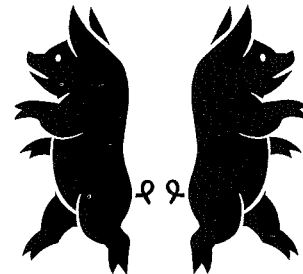
Näihin liittyviä muistoja kerätään loka-marraskuussa valmistuvalla kyselylehtisellä "Nuorison riennot Sakkolassa".

Muistitiedon lisäksi kiinnostavia ovat aiheeseen liittyvät valokuvat ja esineet. Kyselylehtisen saa postitse kotiin ilmoittamalla yhteystietonsa museohankkeeseen:

Sakkola-museohanke, PL 15, 37500 Lempäälä

tai soittamalla museohankkeessa työskentelevälle Ulla Leinolle, p. 040-566 4109.

Myös "Auto ja autoilu Sakkolassa" -kyselylehtistä toimitetaan halukkaille. Kaikki tähän mennessä yhteystietonsa antaneet saavat uuden kyselylehtisen postitse heti sen valmistuttua!

JP 4:n aliupseerit 1930

- Selailin vanhoja valokuvia ja käteeni osui kuva vuodelta 1930, jossa ovat senaikuiset Kiviniemen kasarmin kanta-aliupseerit sekä siviilipukuiset suutari, räätäli ja lämmittäjä. Isäni on kuvassa kolmannessa rivissä kolmas vasemmalta, kertoo Olavi Loponen, joka itse oli kuvaa otettaessa kuusivuotias – ja muistaa tilanteen oikein hyvin, samoin kuin kaikkien nimet ja ulkonäön.

Kuvassa ovat siis Kiviniemen kasarmin, silloisen Vuoksen Jääkäripataljoonan, myöhemmin JP 4:n kanta-aliup-

seerit ja siviilipuvuissaan suutari, räätäli sekä lämmittäjä kesällä 1930.

- Mahtakohan kukaan heistä enää olla elossa, sillä moni kaatui sodassa ja nuorimmatkin olisivat yli 90-vuotiaita, pohtii Juupajoen Korkeakoskella asuva Loponen.

Nimelistakin löytyi kuvan takaa. Ensimmäinen rivi istumassa, vasemmalta: Pentikäinen, Tossavainen, Hokkanen, Lehmusvaara, Kanerva, Rigvall, Arvelin, Torsti, Sairanen, Hynnä, Mälkönen ja Penttinen.

Toinen rivi vasemmalta: Leppä, Tii-

likainen, Marttinen, Sipiläinen, Suikkanen, Kantonen, Martola, Helsten, Karjalainen, Vartiainen, Nyrhinen, Puutti, Bong, Savonen sivil. ja Paattinen.

Kolmas rivi vasemmalta: Pirhonen sivil, Ukkonen, Loponen, Kling, Laamanen, Kärkkäinen, Välimäki, Sojakka, Leikas, Kekki, Pirhonen sivil. ja Tattari.

Neljäs rivi vasemmalta: Mäkinen, Kolppo, Loponen, Kyllästinen, Musakka, Piiparinen, Kuparinen, Malmisuo, Kärki, Paukkunen, Kiesiläinen ja Repo.

Sakkola -museo -hankkeen postiosoite on:

**SAKKOLA-MUSEO/
SAKKOLA-SÄÄTIÖ**

PL 15

37500 Lempäälä

SAKKOLAN HISTORIA

Toinen, uusittu painos Sakkolan historiaa on edelleen saatavana, samoin kirja Sakkolan kylät tuvasta tupaan.

Kirjoja voi hankkia Osuuspankin konttorista Lempäälässä.

Kirjoja myyvät myös Eino Kuisma, Punkalaidun, sekä Lempäälässä
Anneli Kuisma, Esteri Lopenen ja Aaro Viskari
Anneli Kuisma hoitaa postitettavat tilaukset, puh. 03- 3748 410

Sakkolan historia II maksaa 70 markkaa ja
Sakkolan kylät tuvasta tupaan 110 markkaa.
Postilähetysistä peritään lisäksi lähetyskulut.

**HANKKIKAA NYT PITÄJÄTEOKSIA
- VAIKKAPA LAHJAKSI!**

SAKKOLAN PITÄJÄ- JUHLAN VIDEO

Saatavissa nyt myös 50 minuutin mittainen pitäjäjuhla-video kesän
1997 juhlista Sakkolassa. Tilaa värikäs dokumentti historiallisista
juhlallisuuksista Karjalan kotikunnilta hintaan 150 markkaa.

TILAUKSET:

Ilpo Kuparinen puh. 03- 3738 195, 254 0640 tai 0400 307 550
Videota voi myös noutaa Crane Video Oy:n toimipisteestä
Tampereen Näsilinnankatu 28
tai Vesilahdesta Kuparisen kotoa Rautialantie 525.
Tilauksia otetaan vastaan myös Suvanto-Säätiössä.

PITO-KALAASI KY

Pitopalvelu Aila ja Kati Heikkilä, Tampere
Puh. 03-343 3902, 03-266 2002, 0400 548 526

Putkiliike P. Nuora Ky

37560 KULJU
Puh. 367 6100

**TILAA SINÄKIN
OMA
SUVANNON SEUTU**

◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆

**Seuraava lehti
ilmestyy
joulukuussa.**

SUVANNON SEUTU

Suvannon ympäristön
kotiseutulehti

Ilmestyy vuonna 1999 8 kertaa

Tilaushinta

80 mk/vuosikerta

Ilmoitushinnat

1 mk palstamillimetri (+alv 22%)

Toimituksen konttori ja osoite

Rautasema, 37550 Lempäälä
Puhelin (03) 374 8448 iltaisin

Pankki

TSOP, 37500 Lempäälä
Tilinumero 522803-211955

Vastaava toimittaja

Marjo Ristilä-Toikka

Toimituskunta

Esko Kallonen
Eero Koppanen
Ritva Koski
Juha Kuisma
Hannu Paukku